

GLAS RAVNICE

Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 15

Subotica, veljača 1992.

Cijena 50 DIN. | 25 GRD

**SVIM HRVATIMA I GRAĐANIMA
REPUBLIKE HRVATSKE**

**ČESTITAMO OBNAVLJANJE
DRŽAVNOSTI**

**PRIZNANJE
HRVATSKE**

Quo vadis Srbijo?

HAJKA

Za srpski režim najveći neprijatelj je pamet. U progonu onih koji nešto znaju, vrijede i umiju učestvuju sve režimske strukture — od tajne policije do novinara.

Pisanje laži u režimskim listovima Srbije nije kažnjivo, kao što je to u svakoj pravnoj državi, već je čak poželjno. Nebrojeno puta su režimski novinari napisali laži, ali ni jedan novinar zbog toga još nije odgovarao, niti je na bilo koji način bio kažnjen. Ali dešavalo se nasuprot tome da su novinari, koji su korektno i objektivno prenosili informacije, bili suspendirani i otpušteni s posla, ili im se u najblažem slučaju zabranilo pisati za političke rubrike.

Naravno u takvoj situaciji kada novinari za laži dobijaju honorare, a ne otkaz, jasno je da se u režimskom novinstvu (u političkim rubrikama) mogao zadržati samo novinarski šljam, kojem je osnovni novinarski kodeks nepoznanica, a karijerizam, profiterstvo i poltronstvo najveći ideal.

Za notorne laži, objavljujane u srbijanskoj štampi ni jednom novinaru nije ni palo na pamet da se izvine, a neki čak pokušavaju uvjeriti sebe (i druge) u opravdanost takvog pisanja. Tako je na pr. Milenko Popadić, novinar „Ekspres Politike“ uputio pismo „Glasu ravnice“ (koje možete pročitati u rubrici pisma čitalaca) gdje pokušava opravdati gnusnu laž, koju je iznio u javnost 13. studenog 1991. da je „DSHV osnovao nacionalne garde vojvođanskih ustaša sa ciljem da proteraju srpsko stanovništvo iz Vojvodine“.

Ivan Bratić, u „Subotičkim novinama“ 22. studenog 1991., broj 47 str. 3 pod naslovom „Šahovnica na kućama“ piše: „U Novom Žedniku su lepljene oznake HDZ u

vidu nalepnice, što je izazvalo uznemirenje meštana“. Drsko je objavljena i slika „HDZ nalepnice“. „Nalepnica HDZ“ nije ništa drugo do najobičnija poštanska markica Republike Hrvatske. U idućem broju „Subotičkih novina“ (iako je na to bio upozoren glavni i odgovorni urednik) ni traga od izvinjenja čitateljima.

Lažne optužbe na račun Bele Tonkovića, mr Julija Skenderovića i dr Stjepana Skenderovića ne samo da su od nekih novinara bez ikakve provjere jednostavno prepisivane, već su te izmišljotine još i dalje razrađivane i produbljivane.

Luka Ivković je u „Politici“ 9. prosinca na str. 6. pod naslovom „Stranačke deobe“ između ostalog objavio i to da je „Ivan Poljaković dobio poziv za služenje vojne obaveze, te se izgubio u nepoznatom pravcu i kako mnogi kažu otišao u hrvatske dobrovoljce“. Kad se Ivan Poljaković 11. prosinca u 12 sati pojavio na konferenciji za tisak i demantirao te laži, novinar „Politike“ (koji je bio prisutan) nije ni pokušao da se ispriča Ivanu Poljakoviću, iako ga poznaje godinama.

No, ne trebamo se previše čuditi takvom pisanju novinara, jer sve je to samo u sklopu sveopće režimske politike Srbije, kojoj je pamet najveći neprijatelj. Hajka na pamet počela je još davno — dolaskom Miloševića. Prvo su u vlastitim redovima izvršene diferencijacije (čitaj čistke), a onda se krenulo u tuđe redove. Od kako „Srbija nije u ratu sa Hrvatskom“ hajka na pamet poprimila je sve veće i brutalnije razmjere. Pozivi za vojne vjež-

be koriste se za neutraliziranje pameti u Srbiji. Najočitiiji je primjer Nenad Čanak, stranački prvak, predsjednik Lige socijaldemokrata Vojvodine, koji je nasilno mobiliziran. Ivan Đurić, kandidat za predsjednika Republike, dobivši poziv za vojnu vježbu, uspio se skloniti u Francusku, gdje je dobio azil. Nisu bili pošteđeni ni neki poslanici u skupštini Srbije, koji su na sjednicama znali postavljati neugodna pitanja.

Najnoviji istupi ujedinjene opozicije proglašavaju se neprijateljskim, a Drašković, Veselinov, Koštunica, Čavoški i drugi tretiraju se u režimskim medijima kao veleizdajnici. Da apsurd bude još veći, srpski prestolonasljednik, princ Aleksandar, postaje neprijatelj broj 1.

Demokracija koja guši

Dragi čitatelji, u Srbiji demokracije je toliko da nas ona naprosto guši. Ne ulazeći u pojedinosti, želimo vas samo obavijestiti da nismo u stanju redovito tiskati „Glas ravnice“. Pretplatnicima iz prošle godine slat ćemo list i dalje, a umjesto godišnje pretplate koju iz navedenih razloga ne možemo utvrditi, preporučamo dobrovoljni prilog na naš žiro račun uz naznaku „za Glas ravnice“.

Inflacija čini svoje, te smo stoga prisiljeni mijenjati cijenu lista. Nadamo se vašem razumijevanju.

Uredništvo

Što treba reći o režimu, kojem su svi neprijatelji, kojeg održava na životu jedino jeziva mržnja prema svemu što nije na zacrtanoj liniji? Što da u ovakvom ok(r)uženju čini DSHV i druge stranke, koje zastupaju interese manjina?! DSHV svoje djelovanje zasniva isključivo na principima demokratskog parlamentarizma, koji pretpostavlja i pravnu državu. Od svega toga u Srbiji ne postoji ništa. Prema tome, naše političko djelovanje nije kompatibilno sa srbijanskim režimom, i ono se može svesti samo na komunikaciju s demokratskim dijelom svijeta — van Srbije.

Urednik

DELEGACIJA DSHV NA MIROVNOJ KONFERENCIJI U BRÜSSEL-u

Delegacija Demokratskog Saveza Hrvata u Vojvodini u sastavu Bela Tonković, predsjednik DSHV, Stanka Kujundžić, potpredsjednik DSHV i dr. Stjepan Skenderović, član predsjedništva DSHV, sudjelovala je 5. veljače 1992. u radu Mirovne konferencije u Brüsselu-u. Delegacija se sastala s gosp. konzulom da Costa Soares-om, generalnim tajnikom Konferencije i gosp. ambasadorom Ahrens-om, predsjednikom Komisije za ljudska prava Mirovne konferencije. Delegacija DSHV-a je upoznala gospodu s dramatičnim razvojem situacije za Hrvate u Vojvodini i Republici Srbiji uopće. Funkcionarima Mirovne konferencije dokumentirano je predloženo gaženje ljudskih, građanskih i kolektivnih prava Hrvata u Republici Srbiji u mnogo slučajeva, često sa znanjem i aktivnim sudjelovanjem službenih organa Republike Srbije i JA.

Delegacija je predložila i DSHV-ovo viđenje rješenja dramatične situacije Hrvata na ovim područjima. I ovaj put, kao i u studenom 1991. u Haag-u, naglašeno je da je put ka rješenju:

- demobilizacija rezervista
- demilitarizacija Vojvodine
- angažman promatrača EZ u Vojvodini radi kontrole povreda ljudskih i građanskih prava i kolektivnih prava pripadnika nacionalnih zajednica
- povratak prognanih i izbjeglih
- angažman mirovnih snaga UN u Vojvodini radi očuvanja mira

Nadalje je posebno naglašeno da se rješenje može postići:

- demokratskom transformacijom društva putem novih izbora za lokalne, pokrajinske i republičku skupštinu
- uspostavljanjem teritorijalne, političke i ekonomske autonomije Vojvodine,
- uspostavljanjem kulturne autonomije za Hrvate u Republici Srbiji sa svim implikacijama koje ona nosi sa sobom, kako je to naznačeno u zahtjevu za uspostavljanjem kulturne autonomije Hrvata u Republici Srbiji, kojeg je DSHV uputio Skupštini Republike

Dokumentacija koju je prezentirao DSHV uvrštena je u dokumenta koja su osnova za mirno rješavanje krize na Mirovnoj konferenciji.

Delegacija DSHV-a se 6. 2. 1992. susreća s predstavnicima Demokratske Unije Njemačke (CDU) u Bonn-u i razgovarala o međusobnoj suradnji.

HRVATI U VOJVODINI (NI)SU UGROŽENI

Sljedeći opću hajku na ugledne Hrvate i njihove obitelji javni lov je zvučno otvorio Arkan, imenujući između ostalih, Matu i Mariju Matarić kao ekstremne ustaše koji moraju za tri sata napustiti svoju kuću i „svetu zemlju Srbiju“. Sve ovo se javno izgovorilo u emisiji radio Sombora i izazvalo određeni rezultat, a rezultat je stalno usmeno i pismeno maltretiranje obitelji Matarić sa svim gadostima i prijetnjama svih vrsta.

Kulminacija ugrožavanja je, za sada, uslijedila 3. siječnja bacanjem ručne bombe „kašikare“ pod prozor obiteljske zgrade od čije eksplozije je izazvano znatno materijalno oštećenje zgrade i automobila. Procjena oštećenja je 100.000 din.

Počinioci su pritvoreni i zovu se Alen Ristić (20) i Momčilo Pušin (19), inače su okoreli prestupnici te im je ovo za tri dana četvrto bombardiranje imovine Hrvata u Somboru, nisu poštediti ni crkvu, ni karmelićanski samostan.

Dok su oni u pritvoru, Matarićima je ponovo priprečeno novim pismom i rokom, „1. mart za iseljavanje“ sa potpisom „Družina“, s tim da je bomba bila samo upozorenje.

Zaključak je da je sve organizirano na višem nivou i da su ovi izvršioči inače dobrovoljci Srpske radikalne stranke iz Sombora samo izvršioči nečijih viših ciljeva.

APEL

— predsjedniku Republike Srbije, gospodinu Slobodanu Miloševiću

— predsjedniku Vlade Republike Srbije, dr. Radomanu Božoviću

— patrijarhu Srpske Pravoslavne Crkve gospodinu Pavlu

— ambasadorima Sjedinjenih Američkih Država, Savezne Republike Njemačke, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije, Republike Francuske, Republike Italije, Ruske Federacije, Republike Austrije, Republike Mađarske i Republike Češko-Slovačke

— svim prijateljima u Republici Srbiji koji naše domaćine znaju kao mirne i poštene ljude.

Tijekom 1991. i 1992. godine obraćali smo se nebrojeno puta nadležnim organima lokalnih vlasti, pisao je tisak, javljano je putem radija i televizije da se u Vojvodini događa slijedeće:

— mitraljiraju se kuće Hrvata i oštećuju eksplozivnim napravama, prijeti se Hrvatima izgonom i izgoni ih se iz svojih domova,

— Hrvate tuku naoružane terorističke grupe kao i organi lokalne milicije i vojska bez ikakvog povoda,

— silovana je djevojka Hrvatica u Novom Slankamenu gdje povijesti takvo nešto nije zabilježeno,

— prijetnje telefonom i pismima, noćne pucnjave u mnogim selima bile su skoro svakodnevna pojava,

— mnoge su katoličke crkve provaljene, okradene i oskrnavljene, a neke i demolirane.

Nadležni organi do sada nisu objavili rezultate istrage ni u jednom slučaju nasilja nad Hrvatima.

Danas je pritisak na Hrvate još teži, a stradavaju i mnogi Srbi koji su nešto poduzeli u obranu svojih nedužnih susjeda i sugrađana.

U ovom trenutku je posebno teška situacija u Srijemu, a napose u Novom Slankamenu, gdje:

— nasilno se vrše useljavanja u kuće Hrvata i pljačka njihova imovina,

— mitraljiraju se kuće i demoliraju se kulturni objekti, pale se hrvatske knjige u osnovnoj školi,

— razvaljuju se i pljačkaju radnje Hrvata,

— oduzeto je od Hrvata legalno lovačko i sportsko oružje bez obrazloženja,

— fizički se maltretiraju čak i starci, a posebno je težak slučaj pretučenog starca od preko 80 godina, jer se opirao nasilnom useljavanju u njegovu kuću, koju je cijeloga života gradio, a njegova starija je sve to morala gledati,

— pripadnici SUP-a Indija insceniraju slučajeve i bezrazložno prebijaju ljude. Strah ljudi je ogroman, jer još su svježja sjećanja na stradanja najmilijih poslije II. svjetskog rata baš od organa vlasti.

Posljedica toga je masovno bježanje Hrvata iz sela, tako da su mnoge kuće Hrvata već zamijenjene. Oko 1000 Hrvata Novog Slankamena je prisilno napustilo svoja pradjedovska ognjišta. Ako se prisilno iseljavanje iz Novog Slankamena nastavi ovakvim tempom, za mjesec dana neće više biti nikoga od Hrvata, osim možda pokojeg

starca, starice i nekoliko tzv. „poštenih“ Hrvata.

Za sva nasilja nad Hrvatima u Bačkoj, Srijemu i Banatu postoje čvrsti dokazi.

Gospodine predsjedniče Republike Srbije! Javno ste rekli na mirovnoj konferenciji u Haagu da Vam nije poznat niti jedan slučaj nasilnog iseljavanja Hrvata iz Republike Srbije. Sada znate.

Gospodine predsjedniče vlade Republike Srbije! Nedavno ste izjavili da u Vojvodini nitko nije ugrožen. Sada znate da jeste.

Vandalski čin

Principijelno se ne slažemo i osuđujemo vandalski čin na Pravoslavnom groblju u našem gradu, bez obzira tko ga je učinio. Smatramo da je i ovo upravljeno u smjeru zaoštavanja odnosa u našoj sredini i remećenju suživota različitih nacionalnih i vjerskih zajednica. Nadamo se, da će nadležni organi i ovoga puta pronaći krivce i o tome obavjestiti javnost, a do tada se moramo uzdržati od dosadašnje boljševičke prakse prejudiciranja nečije krivice.

Subotica, dne, 28. siječnja 1992. god.

Podružnica DSHTV, Subotica

Vaša Svetosti! Nedavno ste rekli da ni jedno dijete u Srbiji nije zaplakalo zbog nasilja. Sada znate da djeca plaču, znate gdje plaču i čija su.

Gospodo ambasadori! Sada i Vi znate što se događa Hrvatima na ovim područjima. to su teška kršenja ljudskih, građanskih i kolektivnih prava Hrvata.

Prijatelji u Srbiji! Možda ste nešto od svega toga i do sada saznali. Sada znate pouzdano.

Da li ćete dopustiti da jedan civilizirani i miran narod bude brutalno otjeran sa svojih stoljetnih ognjišta? I da se to dogodi usred Europe na pragu 21. stoljeća! Odlučite po svojoj savjesti. Samo nemojte nikada reći da niste znali što se događa.

Za Demokratski savez Hrvata u Vojvodini

Bela Tomković
predsjednik

Subotica, dne 30. 1. 1992.

Aktivnosti vojvodanskih studenata, Hrvata, u Zagrebu

U nevolji sve bliži

Na dva održana sastanka vojvodanskih studenata, tragano je za oblicima međusobne pomoći — kako poslati pismo u zavičaj ili uspostaviti telefonsku vezu?!

Na prvom sastanku vojvodanskih studenata, Hrvata, Sveučilišta u Zagrebu, održanom početkom studenog, okupilo se gotovo pedesetak redovnih studenata, kao i nekoliko sveučilišnih profesora i uglednika, porijeklom iz Vojvodine. Skup je upriličen uz vruće lakumiće i sokove, s osnovnim ciljem da se Subotičani, Somborci, Srijemci i drugi, prije svega, međusobno upoznaju. Drugi sastanak održan je sredinom istog mjeseca, uz uspješno prezentiranje poezije bunjevačkih pjesnika, te razmjenu servisnih informacija među mladim akademskim građanima glavnog grada matične nam domovine. Uspostavljena je i veza sa Kulturnim društvom Mađara u Zagrebu „Ady Endre“.

Uz obavezne prateće lakumiće i dogovore, razmijenjene su tople riječi, a broj novodošlih vojvodanskih studenata se svaki put povećava. I pod ovim teškim okolnostima, kad je Hrvatska napadnuta i krvari, prvi se put nakon „hrvatskog proljeća“, vojvodanski studenti mogu i smiju okupiti kao — Hrvati. Prvi puta, iako je i do sada poštivano nepisano pravilo da su Hrvati oduvijek studirali hipom u Zagrebu, ili Osijeku, Mađari i tu i u Budimpešti, a Srbi, uz rijetke izuzetke, u Beogradu ili Novom Sadu. Rijetki su bili oni koji su uspijevali steći visoku naobrazbu na nekom od poznatijih europskih ili svjetskih sveučilišta, čijem krugu, a to nije za zaboraviti, Sveučili-

šte u Zagrebu od svog postanka, prije 320 godina, pripada.

Hrvatska dijaspora, koja se desetljećima slijevala, a često i ostajala raditi u Zagrebu, nije u ovom gradu i ovoj republici ostajala nezapažena. Naši su ljudi ovdje i visoki službenici saborskih komisija, ministarstava, sredstava javnog informiranja, sveučilišni profesori, znanstvenici, ugledni bankovni i gospodarski stručnjaci. Hrvati su iz Vojvodine u Hrvatskoj i Zagrebu i prije i naročito sada, toplo primani. Svoj su ugled gradili i izgradili svojom navikom samoprijegornog rada, svojim vrijednim rukama, a prije svega svojim intelektualnim potencijalom.

NAKON OBAVLJENOG ZADATKA U SLAVONIJI

Vratili se s fronta

Svi subotički rezervisti, mobilisani za rat koji nije objavljen, vratili su se iz Tenja gde su bili stacionirani na prvoj liniji fronta. Zapravo, vratili su se bez trojice svojih drugova — Tibora Kerija, Tibora Sebenjija i Grge Musina — koji su poginuli u ratu u kojem njihova republika ne učestvuje.

Bilans ove ratne jedinice, s aspekta ratne strategije, više je nego uspješan: samo tri mrtva i

Mjesec je prosinac na pragu. Smrkuta, izmučena i odlučna lica uprta su u svjetla slobodnog svijeta. Nestrpljivo se čeka dolazak „plavih šljemova“ OUN. Zvončiči Božićnih praznika već se čuju, a u sjećanju se s tugom priziva stara nar. pjesma „Da li oni znaju da je Božić“. Nekad je bila upućena ratnicima u crnoj Africi. Tad smo se čudili zašto se ti ljudi ne odluče za — mir?! O lijepa, o draga, o slatka slobodo... Zašto si tako daleka? Danas sinovi i kćeri rodne nam Vojvodine bježe ispred pandže mraka. Traže spas. I ovdje i vani, razasuti poput likova Remarqueovih romana, poput rakove djece. Ozbiljni je studij u ovim uvjetima, naravno, nemoguć. Osim tisuća života i stvari koje su nam oduzeli, osvajači su nam oduzeli i čitavu jednu (nadam se jednu) akademsku godinu. Studenti muškarci ovaj Božić nisu proslavili doma. Nova se godina, godina europskog ujedinjenja, neće dočekati u miru božjem i zemaljskom. Vojvodani, studenti zagrebačkog, ali i preseljenog ovdje osječkog Sveučilišta, ostat će ovdje. Podijeliti sudbinu svog naroda. Pokušati očuvati toplinu luče znanosti, ispuniti svoju zadaću.

Z. S.

29 ranjenih. Svi ostali živi su i zdravi, spremni za nove poduhvate.

Na završnoj, svečanoj smotri, borci subotičke jedinice pohvaljeni su od komandanta Teritorijalne odbrane Vojvodine. Obavili su posao za koji su poslali, otkupili su pravo na mir, pravo na lojalnost državi koja se stvara. Ostali će morati da pričekaju novu priliku.

B. S.

MEMORANDUM O VOJVODINI

P O V O D O M

IV verzije predloga sporazuma podnetog na Konferenciji o Jugoslaviji u Hagu 5. XI 1991., te Deklaracije Ministarskog saveta EZ o Jugoslaviji i Deklaracije o kriterijumima za priznavanje novih država u istočnoj Evropi i SSSR, donetih u Brislu 17. XII 1991. godine.

- A. Uvažavajući učenjene napore i zauzeta principijelna stanovišta, smatramo da Sporazumom, u kojem se govori o 6 republika i stvaranju novih autonomija, treba da budu obuhvaćene i postojeće autonomije, pa time i Vojvodina — što je inače učinjeno u II verziji Sporazuma.
- B. Pored rešavanja pitanja nacionalnih ili etničkih grupa putem stvaranja autonomija, treba rešiti i pitanje Vojvodine, kao i drugih specifičnih područja (Istra, i dr.).
- C. Vojvodina, koja ima 2 miliona stanovnika i površinu od 21.500 km², je osobeno višenacionalno, geografsko, ekonomsko, kulturno i istorijski utemeljeno područje (imala je autonomiju još u Austro-Ugarskoj 1848-1860), sa posebnim interesima i pravima. Ovo treba da bude uvaženo ukoliko se želi da nova zajednica na geo-političkom prostoru Jugoslavije bude postavljena na demokratskim i trajnim osnovama.
- D. Pitanje Vojvodine, njenih prava i interesa, sada je otvoreno, jer su prekršeni uslovi istorijskog dogovora od 1945. g. kojim se Vojvodina, autonomna pokrajina, priključila Srbiji, uz garanciju Federativne Jugoslavije.

Stoga se predlaže sledeći

STATUS VOJVODINE

I. Određenje Vojvodine u odnosu na Srbiju

Vojvodina — konfederalna jedinica, ravnopravna sa drugim jedinicama, u okvirima konfederalne Srbije.

II. Unutrašnje određenje Vojvodine

- A. Vojvodina sa sopstvenim ustavom, parlamentom sa zakonodavnim ovlašćenjima, ekonomskom samostalnošću, administrativnom strukturom, sudstvom, itd.
- B. Vojvodina kao institucionalni i teritorijalni okvir za ostvarivanje svih prava nacionalnih ili etničkih grupa po Sporazumu, kao i drugih demokratskih prava svih njenih građana.
- C. Demokratska, višestranačka Vojvodina, sa tržišnom privredom, privatnim vlasništvom, slobodnim preduzetništvom, otvorena ka svetskom tržištu.

III. Spoljno određenje Vojvodine

— ukoliko Srbija ne prihvati Vojvodinu kao konfederalnu jedinicu:

- A. Nezavisna i samostalna Vojvodina, kao neutralna i otvorena teritorija sa međunarodnim garancijama.
- Vojvodina kao nezavisna ili kao konfederalna jedinica, u oba slučaja treba da bude:
- B. Demilitarizovana Vojvodina i tampon zona između Srbije, Hrvatske i susednih zemalja.

IV. Određenje Vojvodine u odnosu na Jugoslaviju

Vojvodina — ravnopravan činilac buduće asocijacije na jugoslovenskom prostoru.

V. Teritorijalno određenje Vojvodine

Uspostavljanje Vojvodine u njenim istorijskim granicama, iznad Save i Dunava, uz povraćaj oduzetih teritorija.

OBRAZLOŽENJE

AD.D.

Prava i interesi Vojvodine da bude obuhvaćena ovim Sporazumom kao i međunarodnim garancijama, proizlaze iz sledećeg:

- Po Ustavu SFRJ od 1974. Vojvodina je konstitutivni deo Jugoslavije, kao i Autonomna pokrajina u okviru Srbije.
- Vojvodina se 1945. g., odlukom svoje Skupštine, kao Autonomna pokrajina priključila Srbiji, sa svojim organima i teritorijom — uz saglasnost Srbije i garancije Jugoslavije. Srbija je faktički ukinula autonomiju, a Federativna Jugoslavija je prestala da postoji. Ovim je pitanje Vojvodine otvoreno.
- I prethodna odluka o priključenju Srbiji, 1918. (doneta od strane predstavnika Srba, Hrvata, Slovaka i Rusina tj. Slovena Vojvodine, koji su činili 41% stanovništva Vojvodine), doživela je istu sudbinu.
- Oba istorijska dogovora (1918. i 1945.), od kojih se očekivala demokratija i prosperitet, Srbija je suštinski prekršila, jer je Vojvodina, za 73 godine pod neposrednom dominacijom Srbije i u Jugoslaviji, bila ekonomski eksploatisana, kulturno unazađivana, izložena represiji, nacionalnim podvajanjima, kao i nasilnom menjanju nacionalne strukture stanovništva (proterivanje i genocid nad nemačkom manjinom koja je u Vojvodini brojala oko 400.000 ljudi).
- Vojvodina je ušla u sastav Jugoslavije međunarodno pravnim aktom, Trijanonskim ugovorom od 1920. i to direktnim priključenjem Jugoslaviji, a ne Srbiji.

AD. I.

Republika Srbija je složena, i na užem prostoru sadrži sve one suprotnosti koje ima Jugoslavija a koje čine objektivni osnov ranijih i sadašnjih sukoba i raspada Jugoslavije kao federacije: različite nacionalnosti, jezike, kulturno nasleđe Otomanske i Austrougarske imperije, pravoslavlje, islam, katoličanstvo, neujednačen stepen ekonomske razvijenosti, i dr.

Stoga Srbija treba da bude konfederacija, u kojoj Vojvodina treba da bude posebna jedinica, ravnopravna sa drugima.

Odnosi između Vojvodine i Srbije moraju biti precizno utvrđeni, kao i takvi da obezbede Vojvodinu od: ekonomske eksploatacije, uništenja njenog specifičnog identiteta i spoljašnjeg remećenja njenih međunacionalnih odnosa.

AD. II.

A. Adekvatan politički subjektivitet Vojvodine je garant i osnov za rešavanje svih njenih pitanja: nacionalnih, ekonomskih, demokratskih i kulturnih. Podređenost Vojvodine bilo kojem centru (Beograd, Budimpešta, Beč), uvek je bila na štetu jednog dela njenog stanovništva, ili Vojvodine u celini, ograničavajući razvoj njenih potencijala.

B. U Vojvodini živi 57% Srba, dok su ostali pripadnici drugih naroda i nacionalnih grupa (Mađari, Hrvati, Slovaci, Crnogorci, Rumuni, Rusini i dr.). Uzimajući pored toga i dugu tradiciju zajedničkog života na ovom području, kao i svest o pripadnosti posebnoj zajednici, Vojvodina treba da postane teritorijalni i institucionalni okvir za ostvarivanje Sporazumom predviđenih prava za nacionalne ili etničke grupe, kao i drugih građanskih i političkih prava koje bi ostvarivali svi njeni stanovnici zajedno.

Ovo zahteva temeljan unutrašnji preobražaj Vojvodine: decentralizaciju, regionalizaciju, jaču gradsku i lokalnu samoupravu, korekcije lokalnih granica u cilju potpunijeg obuhvata pripadnika iste nacionalne grupe i dr.

AD. III.

A. Ukoliko Srbija ne prihvati konfederalnu opciju, interes Vojvodine jeste da postane nezavisna i samostalna — neutralna i otvorena teritorija uz međunarodne garancije i ugovornu saglasnost Srbije, Hrvatske, Mađarske i Rumunije.

Vojvodina je po svojim resursima i geopolitičkoj perspektivi sposobna i za takav život i razvoj.

B. Položaj Vojvodine je unutrašnje i međunarodno osetljiv, zbog sukoba Srbije i Hrvatske, zbog toga što su neke nacionalne grupe delovi naroda sa kojima se Vojvodina graniči (Mađari, Rumuni, Hrvati), kao i zbog položaja na strateškom putu između Srednje Evrope, Balkana i Bliskog Istoka.

Posezanje za Vojvodinom, ili njenim delovima, javljala su se ranije, a mogu se ponoviti.

Granica Vojvodine sa Hrvatskom iznosi 308 km., sa Mađarskom 164 km., sa Rumunijom 275 km.

Demilitarizovanje Vojvodine bilo bi od šireg i višestrukog značaja i trebalo bi ga obezbediti ugovorom svih zainteresovanih strana.

AD. IV.

Vojvodina je zainteresovana za opstanak Jugoslavije, pa i kao labave asocijacije, a takođe i za sopstveno, neposredno učešće u njenim institucijama. Posredna zastupljenost preko Srbije, ne garantuje autentično ispoljavanje i zaštitu njenih interesa.

Značaj ovih interesa potvrđuje činjenica da je Vojvodina po veličini i broju stanovnika kao Republika Slovenija i Makedonija, a ujedno znatno veća od Republike Crne Gore. Ona ima srazmerno znatan ekonomski potencijal, čija specifičnost leži u činjenici da je ona izrazito i intenzivno poljoprivredno područje (žitnica Jugoslavije), koja daje oko 70% tržišnih viškova najznačajnijih ratarskih kultura u zemlji.

AD. V.

Reke Sava i Dunav su prirodne i vekovne granice između Srbije i područja Vojvodine. Pri ulasku Vojvodine u Srbiju, 1945. godine, utvrđene su njene granice. Sama Srbija nije poštovala te granice, već je od nje oduzela jugoistočni Srem (459 km²) i jugozapadni Banat (Pančevački rit i dr. — oko 400 km²).

Oduzeto bi trebalo da se vrati Vojvodini. Područje Srbije, deo Mačve uz Savu, koje je dodeljeno Vojvodini — trebalo bi da se vrati Srbiji.

decembra, 1991. godine

Liga Socijaldemokrata
Vojvodine/Jugoslavije

„VELIKO PRELO“

Pod uticajem narodnog obiteljskog običaja javna priredba sa zabavom je nazvana „Veliko prelo“. Prvo prelo je održano 1879. 2. veljače na inicijativu Age Mamužića i njegovih suradnika „Pučka kasna“. Sve do prvog svjetskog rata na Marlin dan održavano je „Veliko prelo“, a i poslije rata je nastavljeno sa priredivanjem ove zabave, ali prelo su priredivala i ostala hrvatska društva pa je u toku poklada bilo više prela u Subotici. Za vrijeme II sv. rata i u poslijeratnom periodu ovaj narodni običaj je nestao, kao i mnoge vrijednosti i narodne tradicije Hrvata. 2. veljače 1971. g. HKUD „Bunjevačko kolo“ je organiziralo „Veliko prelo“ u Sajamsko sportskoj hall u Subotici, te je sa priredivanjem zabava nastavljeno 72 i 73 g. Pod političkom represijom mnogo toga se promijenilo u Subotici te je nestalo i „Veliko prelo“. 19. II. 1990. ovaj običaj je obnovljen u organizaciji KUD „Bunjevačko kolo“, a zatim 19. II 1991. g. gdje su nastupile folklorne sekcije KUD „Bunjevačko kolo“, KUD „Matija Gubec“ iz Tavankuta i gosti iz Mađarske KUD „Santovo“. Ove godine „Veliko prelo“ je bilo održano 1. veljače u prostorijama KUD-a „Nepokor“. Prelo je otpočelo prelijskom pjesmom „Kolo igra, tamburica svira“ uz izvođenje tamburaša. Poslije toga je održan bogat folklorni i kulturni program uz nastup poznatih pjevača i folklornih sekcija. Osim zabave i okupljanja i ovo prelo je pomoglo u očuvanju i održavanju narodne svijesti Hrvata - Bunjevaca.

Prelo u Baji

Bunjevačka prela su i ove godine tijekom veljače održana u svim većim mjestima u Bačkoj gdje žive Hrvati-Bunjevci. Već više od 100 godina ovakva prela potvrđuju kontinuitet nazočnosti i neuništivost posebnosti Hrvata-Bunjevaca na ovim prostorima. „Veliko prelo“ koje je ove godine održano 1. veljače u Baji (Mađarska) zacijelo će ostati zabilježeno kao izuzetno uspješna manifestacija. Bajsko prelo je i ove godine organizirala Bajska Bunjevačka čitaonica na čelu s neumornim g. Antunom Mujićem.

Na početku je u svečanoj dvorani Gradske vijećnice gradonačelnik grada Baje András Éber, pozdravio goste. U programu su nastupili izvođači iz Baje i učenici iz hrvatske gimnazije u Budimpešti s bunjevačkim pjesmama, igrama i recitacijama. Nastup g. Krunoslava-Kiče Slabinca, vrsnog pjevača i zabavljača, sigurno je najviše pridonio uspjehu programa. Kičo je već prošle godine na Velikom prelu u Subotici oduševio publiku. Na poziv organizatora ovogodišnjeg Velikog prela u Baji, Kičo je sa zadovoljstvom došao u Baju i nastupio, a da za to nije tražio nikakav honorar. Publiku mu je na tom zahvalila brojnim ovacijama. Sklad tradicionalnog bunjevačkog folkloru i suvremenog Kičinog repertoara simbolično je potvrdio jedinstvo hrvatskog naroda, nalazio se on s bilo koje strane bivše ili buduće državne granice.

Znakovita je bila radost susreta gostiju i domaćina unatoč svim tragedijama ovog vremena koje pritišću sve ljude željne mira, demokracije i slobode. Veliko prelo u Baji je zacijelo svakom nazočnom ulilo nadu da će se te želje, vjerujemo, ubrzo i ostvariti.

Treba posebno istaći doprinos Matice Hrvatske iz Zagreba koja se nesebično zalagala u organizaciji ovogodišnjeg prela u Baji, te ja za ovu zgodu izdala čak i posebnu brošuru pod naslovom „LIPE RIČI“. Izbor je to iz književnosti Bačkih Hrvata.

Završavamo ovaj prikaz pjesmom Ivana Petreša iz spomenute brosure.

J. S.

BUNJEVCIMA

Jao tužni i veseli krolin	I ni svetu silu tamburice
Čameći mi rodel	Igraš i lancem kolo.
Zar da li shvatiš, zamaš se tučin	a kada ti tamburice jede,
Čas slavne slobode?	Nek ti šapću bud ti Bunjevci!
Kad ti lanci oko ruku zveče,	
Nek te budu miš se Bunjevci!	A vi kruto savetno odobne siče,
	Koji lancu daste,
Koliko već puta bilo je prigode	Ne čekajte, dođi stari priče!
Čamaci odasud	Novi pak ne odasud,
A li prezeći anisne zgrade	Jer čim se baje da još pređe zveče!
Tripi kruto sveti!	Pero zgrabiti sa mnom vino ce Bunjevci!
Kad ti lanci oko ruku zveče,	
Nek te traver bud se Bunjevci!	(1896)

Interview: **Kasza József**, predsjednik SO Subotica

VOJVODINA NIJE KOSOVO!

● Nije mi jasno zbog čega tisak potencira 25.000 Mađara koji su izbjegli mobilizaciju, kad se toj istoj mobilizaciji nije odazvalo 150.000 Srba! ●

Narodni poslanik srpske Skupštine, i predsjednik subotičke Općine, Kasza József, lice je koje se iz subotičkog kraja u posljednje vrijeme najčešće pojavljuje i pominje u udarnim terminima TV dnevnika televizije Srbije. Od intervjua kojima bi pozavideo i sam Woody Allen, pa do komentara u kojima se „ime i lik” našeg sugovornika pominju u, razumije se, vrlo negativnom kontekstu. Prije početka razgovora napominjemo da ga „već šest dana” nismo gledali u TV Dnevniku. Nije točno, kaže, o meni se govorilo i sinoć!

Glas ravnice: Što je razlog tolikoj medijskoj promociji Subotice, i Vas, kao njenog gradonačelnika?

József Kasza: U Subotici i dalje vlada tradicionalno dobra situacija — što se svakodnevnog

József Kasza

života građana tiče, međutim, očito je da je za neke partije već počela izborna kampanja, pa na ovaj način pokušavaju da skupe političke poene. One pripremaju hajku na Suboticu preko svojih medija.

Glas ravnice: U medijima se ipak, najviše pominju vojvođanski Mađari, DZVM i Vi, lično?

József Kasza: Ovoj vladajućoj partiji, ili režimu, kako god hoćete, potrebni su neprijatelji i napetost, da bi se skrenula pažnja sa pravih problema! Izmišljaju se neprijatelji, a da li će to biti pojedinci ili narodi, zavisi od željenog intenziteta njihovog napada. Nikako nisu u stanju da objasne narodu zbog čega je bio potreban ovaj rat i zbog čega ljudi žive na ivici bede! Zbog toga im je potrebno izmišljanje neprijatelja!

Glas ravnice: Govori se o težnji Mađara ka secesiji?

József Kasza: Voleo bih kada bi neko argumentirao navodne težnje vojvođanskih Mađara za secesijom! Mađari u Vojvodini žele da žive zajedno i rav-

nopravno sa svim narodima, jer im je ovo jedina domovina!

Glas ravnice: Zbog čega ste, kako Vam se pripisuje, pozivali Plave šljemove u Suboticu?

József Kasza: Ja nikada nisam zvao Plave šljemove na ove prostore, s obzirom da verujem da će se ovaj živalj odupreti svim provokacijama i pokušajima da nas zavade. Tražio sam, međutim, da Subotica bude proglašena za zonu mira, i da ovde budu postavljeni živi monitori, koji bi pratili zbivanja na ovim prostorima, i ukoliko bi došlo do pogoršanja situacije, da se svetska javnost o tome obavesti. Ovo je preko potrebno zbog odnosa beogradske i novosadske štampe i televizije prema ovim prostorima.

Glas ravnice: Izvjesno je, međutim, da je 25.000 Mađžara izbjeglo mobilizaciju?

József Kasza: Tačno. Ne bih sada obrazlagao stav ljudi prema ovom ratu, ali me kao čoveka, građanina, ako hoćete, čudi što se nigde ne pominje da mobilizaciju nisu izbegli samo Mađari, već i 150.000 Srba! Ako sve te ljude treba jednako tretirati, zbog čega se onda samo Mađari, ili Hrvati nazivaju dezerterima? Zašto štampa nigde ne objavi koliko se Srba – u Beogradu, ili Šumadiji, nije odazvalo pozivu na mobilizaciju?

Glas ravnice: U medijima je poput bombe odjeknula vijest o skrnavljenju grobova na pravoslavnom groblju u Subotici. Izveštaj policije nije ublažio gorčinu?

József Kasza: Sve što se dešava jeste samo posledica nezrelosti političkoj demokratiji! Tendenciozno su prejudicirani izvršiocima (koji su možda i

unajmljeni), a neprofesionalan odnos u saopštenju samo potencira napetost u ovoj sredini. Možda grešim, ali još nikad nisam čuo da se u ovakvim saopštenjima pored inicijala (budući da su počinioci maloletni, op. autora) označava i nacionalna pripadnost! U ime svih Mađžara, stidim se što se ovakav čin dogodio, i osuđujem ga!

Glas ravnice: Prijeti li Vojvodini „kosovizacija” i pogoršavanje međunacionalnih odnosa?

József Kasza: Vojvodina nije Kosovo! Nikad nije ni bila, nit će ikad biti! Ona je mnoštvo različitih nacija, kultura, vera i običaja. U tome je njena lepota i bogatstvo. Ta kultura zahteva drugačiji pristup i podršku. Vojvodina je ta koja Srbiju vuče u Evropu, svojim radom i tradicijom. I umesto da se pokušaju uspostaviti korektni odnosi sa Mađarskom preko koje vodi put u Evropu, (put u geografskom smislu) čini se sve da se odnosi pogoršavaju!

Glas ravnice: Zašto kao poslanik u parlamentu Srbije ne objasnite da Vaš narod nije za secesiju?

József Kasza: U Parlamentu je rečeno da ni jedan građanin Srbije ne može trpjeti posledice napada zbog toga što je druge nacionalnosti. Međutim, sve češće se dešavaju pretnje i maltretiranja, a naša objašnjenja i demantije nekih providnih i zlonamjernih napadanja niko ne želi da čuje.

Glas ravnice: Vladajuća stranka Srbije zalaže se za mir, i mirno rešenje svih sukoba. Koliko Vi, kao narodni poslanik možete kazati o tome?

József Kasza: Kao narodni poslanik nemam uvida u tu po-

litiku, jer se ona vodi van Parlamenta Srbije. Vodi je nekoliko ljudi, pa mislim da bi najbolje bilo da pitate njih. Smešno je što partija, koja je prouzrokovala rat, sada postaje mirotvorac! Međutim, neko mora odgovarati za žrtve i razaranja!

Glas ravnice: Kako procenjujete šanse za mir?

József Kasza: Premda je teško predvideti predstojeće događaje, nadam se da će doći do smirivanja situacije. Sudbina nam je zajednička, moramo živeti zajedno i zajednički rešavati probleme i pomagati se. Naša deca se vole, i biće još više mešanih brakova. Narod će se sam odreći provokatora i onih što za velike novce prave kvazi provokativne intervjuje, unapred instruiranog sadržaja.

Glas ravnice: To, očito, neće biti tako brzo?

József Kasza: Ožiljci će ostati. Trebaće da prođe određeno vreme da se bol umanja. Od nas svih zavisi koliko ćemo se truditi da otvorimo put ka razumevanju i pružimo ruku jedni drugima.

Glas ravnice: A što je Vaša želja?

József Kasza: Ja bih želeo trajan mir i da međudržavne i međurepubličke granice postanu mostovi prijateljstva. Da živimo mnogo bolje, zajedno, svi narodi na ovom prostoru. I da se okrenemo radu, a ne ratu!

Vesna Kljajić

* * *

* *

*

Režim je, samo sebi svojstvenom manipulacijom, uz svesrdnu pomoć medija, ostvario svoj naum. Napad je opravdao odbranom, osvajanje patriotizmom, progon slobodom, oni koji to ne prihvataju, sabijeni su u obor izdajnika.

Godinu dana nakon izbora, Subotica je ponovo ono što nikad nije želila biti: mala pusta kasaba, jezgro provincijalne malograđanštine s neiživljenom kvazinteligencijom kao čelnim promotorom političkih zbivanja. Na sva zvona najavljivana demokratija izrodila se u krvave ratne pokliče kojima se narod gura u najmračnije dubine tragične prošlosti.

Junački pozivi malih, lokalnih generala, zavaljenih u tople sobne fotelje, otvorili su Subotici nove perspektive – mrtvačke sanduke, sakate borce, psihički dotučene ratne veterane. Kompjuterska generacija mladih, civilizacijski predodređena za prosperitet, vraća se s fronta lišena svih ideala. Svi su kriterijumi spali ispod nulte tačke – važno je ostati živ.

Ispremeštane uloge.

U gradu je potpuno prekinuto normalno komuniciranje političkih delatnika. Linija razgraničenja ostavila je, s jedne strane, vladajuću režimsku strukturu sa satelitima SPS-ovske orijentacije, a s druge, vrlo brojne ali nedovoljno

možne i prethodne protivnike ovog suludog rata.

Režim je, samo sebi svojstvenom manipulacijom, uz svesrdnu pomoć medija, ostvario svoj naum. Napad je opravdao odbranom, osvajanje patriotizmom, progon slobodom. Oni koji to ne prihvataju, sabijeni su u obor izdajnika, s kojima se razgovara – kako se u Subotici dalo čuti – samo preko nišana.

Peticija 1.070 građana Subotice, kojom se traži izjašnjavanje o opravdanosti rata, i želji da se u tom ratu ne učestvuje, pripisana je strankama DZVM i DSHV, „produženim rukama Pešte i Zagreba“, te je kao takva po kratkom postupku skinuta s dnevnog reda najvišeg organa odlučivanja u gradu – Skupštine opštine. Nije ni čudno, jer „građani Subotice listom su za Jugoslaviju“, koju upravo ove dve stranke, je li, rastaču i uništavaju. Jugoslaviju, koja kao Ustavnom utvrđena zajednica ravnopravnih naroda, republika i pokrajina, ne postoji još od mitingaških vremena 1988. No, to je već druga priča, kao što i Jugoslavija u današnjoj političkoj terminologiji ima sasvim drugo, konkretno značenje.

U gradu više nema, a možda nije ni bilo, klasične, udžbeničke podele na vlast i opoziciju. Uloge su ispremeštane, pa oni, koji na izborima nisu obezbedili neophodni legitimitet, drže sve konce u rukama, dok izborni dobitnici čame u neizvesnom iščekivanju boljih vremena. Režimu su se

prikrpili i svi oni kojima je to jedina prilika da, glumeći opoziciju, izađu na svetlost dana, utrkujući se u podršci retrogradnoj i nadasve anahronoj ratnoj ideologiji.

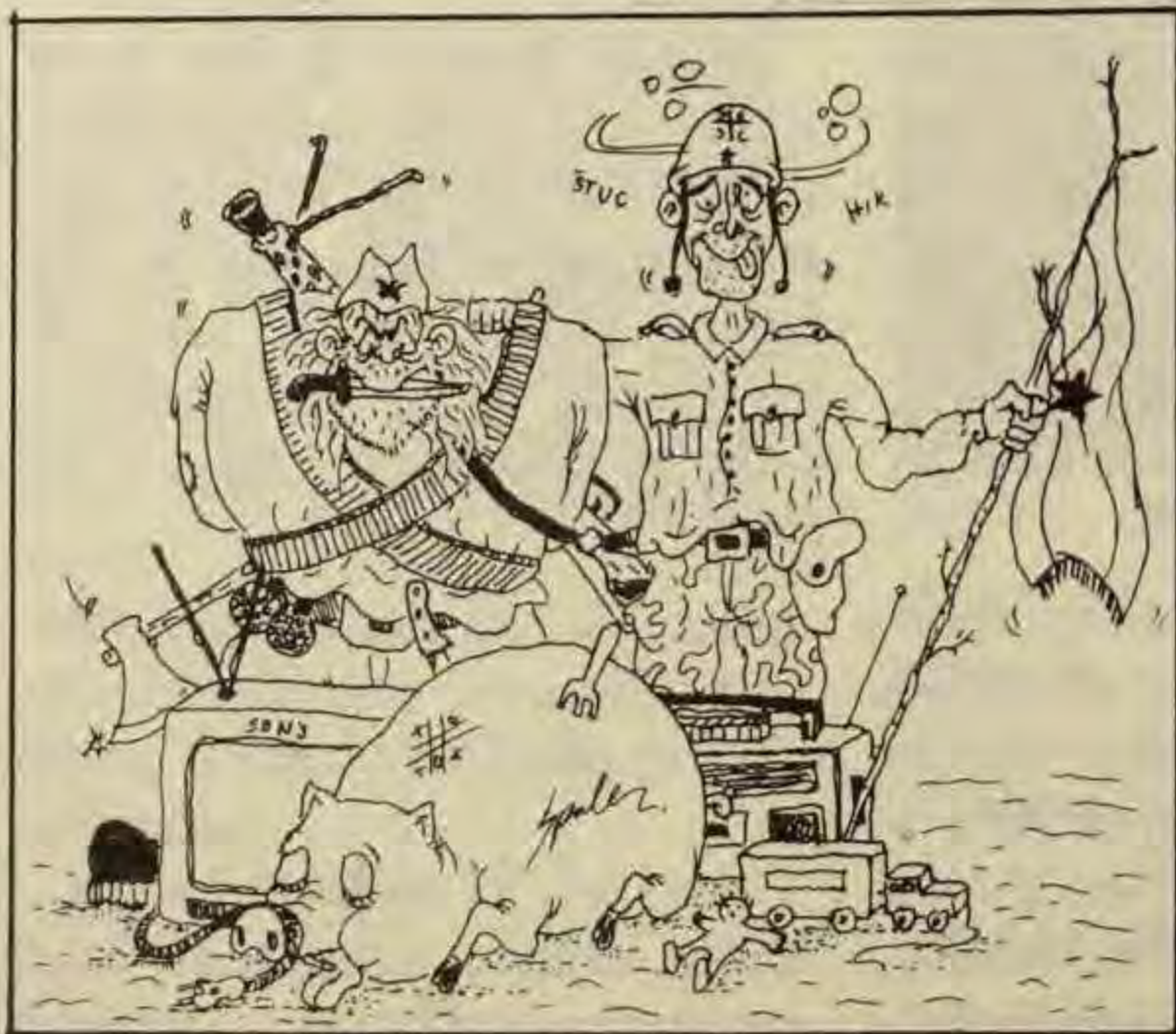
Šutnja i intimni protest

Izjave, koje paraju nategnuti mir u gradu poslednjih nedelja, postaju ne samo sve brojnije, nego i žešće, neodgovorno se lepe etikete, a gotovo se po pravilu upućuju strankama koje su, realno, jedina potencijalna opasnost po samozvanu vlast. DSHV je, prema tome, „najveće zlo koje je zadesilo Vojvodinu i Suboticu“ (Đuro Vucelić, SPO), peticija i referendum su „marifetluk koji u osnovi ima antisrpsku i antijugoslovensku platformu“ (Miroslav Vojnić Hajduk Marača, BŠS), „nema razgovora sa onima koji rastaču Jugoslaviju, sa izdajcima i petokolonašima“ (Dušan Stipanović, SPS), „referendum je poziv na defetizam“ (Mikloš Nađ Olajoš, SK-PJ), itd.

Na svako drugačije mišljenje odgovara se erupcijom mržnje i uvreda, a da zapravo ne postoji mehanizam koji bi autora javne izjave učinio odgovornim za izrečeno. Uz medijsku blokadu, koju DSHV i DZVM, ali i još neke stranke izvan jurisdikcije SPS-a ne mogu da probiju, pokušava se stvoriti javno mnjenje koje bi u datom trenutku i samo pozelelo da postane topovska hrana u ratu za obnovu komunizma.

Ne postoji način, osim šutnje i intimnog protesta, da se ovako nametnutoj filozofiji političkog rada uspešno parira. Građani Subotice to dobro znaju, ne daju se uloviti i to režim čini nervoznim i nepromišljenim. Pitanje je samo koliko dugo se pritisak još može trpeti, koliko još prijatelja i poznanika moramo sahraniti, da bi na kraju ratni lobi dospeo tamo gde mu je i mesto – na tamnoj strani istorije.

B.S.

U RALJAMA SPS-OVIH SATELITA

Tamna strana istorije

Brojke iz zvaničnog popisa stanovništva 1991. ne održavaju ni izbliza realno stanje kad su u pitanju Hrvati u Vojvodini

Popis '91 — po drugi put

Broj Hrvata u Vojvodini konstantno se smanjuje, ali ih još uvijek ima duplo više no što to srbijanska statistika pokazuje

Popis stanovništva 1991. jednog dana postat će zacijelo jednim od tragova tragične povijesti i patnje hrvatskog naroda u Srbiji. Mi smo o tom popisu već pisali i ustanovili da je po službenim statističkim podacima Hrvata u Vojvodini sve manje i manje. Ta osnovna konstanta je točna, Hrvata je na svakom popisu stanovništva bilo sve manje iako natalitet nije bio niži nego u drugih naroda koji žive u Vojvodini. Poznato je da su Hrvati bili na udaru u prosjeku svakih 10 godina, te su mnogi morali iseliti uglavnom zbog političkih pritisaka. Sjetimo se samo 1971. kada je 118 hrvatskih intelektualaca samo iz jednog grada (Subotica) bilo prognano i s posla otpušteno, a neki su završili i u zatvoru.

No, o svemu tome je već dosta bilo pisano. Ovog puta hoćemo na osnovu jednog popisnog okruga, kao uzorka, ukazati na to da zvanične cifre, koje govore o broju Hrvata u Vojvodini uopće ne odgovaraju stvarnom stanju. Tj. da Hrvata u Vojvodini doduše ima manje nego ranije, ali mnogo više no što to zvanične cifre govore. Prije nego što se osvrnemo na spomenuti eksperimentalni uzorak, moramo reći nešto o vremenu u kojem se vršio popis. Popis stanovništva se počeo sprovoditi 1. travnja, na Uskrs 1991., kada su počele borbe oko Plitvica. Popis se vršio u vremenu kada je silovita anti hrvatska propaganda bjesnila više od godinu dana (sjetimo se samo „Filma o Špegelju“).

Hrvati su proglašavani ustašama, a sve što se dovodilo u vezu s Hrvatima imalo je negativne konotacije. Naravno, u to vrijeme u Srbiji bilo je riskantno izjašnjavati se Hrvatima. Običan čovjek, željan je mira i kruha, a okružen strahom i pobjesnelim anti hrvatsvom spreman je bio i odreći se svog nacionalnog bića, kako je vjerovatno — radi svog mira. Da ovo ne bi ostalo samo prazno nagađanje, razgovarali smo s popisivačem eksperimentalnog popisnog okruga, koji iz razumljivih razloga želi ostati anonimn. Popisni okrug našeg popisivača nalazi se u su-

botičkom području i to u onom dijelu općine u kojem većinu čine Hrvati. Popisivač N. N. je u stvari popisivao svoje susjede i rodbinu te ćemo na kraju analize iznijeti i nekoliko njegovih zanimljivih opaski. Naravno nećemo spomenuti ni jedno ime, jer je građanima pri popisu zagarantovana diskrecija, i barem je mi želimo poštovati.

Popisni okrug se sastojao od oko 300 osoba (namjerno nije data precizna brojka radi težeg dešifriranja). Od ukupnog broja 34% građana izjasnilo se za Hrvate, 23% za Mađare, 14% za Bunjevce, 11% za Jugoslovane, 10% za Srbe, i 8% otpada na ostale. Dakle, to su zvanične cifre. Stvarnost je nešto drugo. Kada Bunjevce, koji su se iz straha od srbijanske represije odrekli svog hrvatskog nacionalnog bića, dodamo rubrici Hrvat, dobit ćemo postotak od 48%. Ali to još nije sve. Od ukupnog broja Jugoslovena 98,2% imaju isključivo hrvatska imena i katoličke su vjere (od tog postotka 0,6% su također sa hrvatskim imenima ali su se izjasnili kao ateisti). Od ukupnog broja Jugoslovena, samo je 1,8% izjasnilo za pravoslavnu vjeroispovjest. Frapantno ali istinito. Dakle, ova kratka analiza nam govori da se Srbi (u ovom eksperimentalnom okrugu) nisu izjašnjavali za Jugoslovane (osim u beznačajnom broju) te da su većinu Jugoslovena ustvari činili Hrvati, što znači da bi postotku od 48% trebalo ustvari dodati još 10%. Te bi tako dobili stvarni postotak Hrvata u pomenu- tom okrugu. A to bi iznosilo 58%, a ne 34%.

Postavili smo nekoliko pitanja N. N. popisivaču.

— Zbog čega su se Hrvati pri popisu tako često izjašnjavali kao Bunjevci?

— Postoje uglavnom dvojaki razlozi. Prvi i najjači je da se ide linijom manjeg otpora, da se unaprijed otklone moguće represalije vlasti, dakle strah od izjašnjavanja kao Hrvat. Drugi manje značajan razlog je neupućenost, jer gotovo svi Hrvati u Subotici pripadaju bunjevačkoj etničkoj skupini, pa su neki poistovjećivali Hrvat Bunjevac, što je

tačno, ali su se pri tome upisali kao Bunjevac, ne bivajući svjesni zamke režimske politike. Čak su me u neznanju neki i pitali kako da se izjasne — Hrvat ili Bunjevac. No, ja sam im kazao da to učine prema osobnom nahođenju.

— Da li biste nam iznijeli neki tipičan primjer koji bi ilustrirao ove vaše riječi?

— Jedan susjed. Kad sam došao popisivati, rekao mi je da je gledao na TV Novi Sad jednu emisiju u kojoj su govorili da se Bunjevci trebaju izjasniti samo kao Bunjevci, jer su oni poseban narod, a u istoj toj emisiji prikazivana je i neka policija. Susjed mi je rekao da misli da će biti rata i da je bolje da se ovog puta ne izjasni kao Hrvat. Na što sam mu ja odgovorio da o tome on sam mora odlučiti.

— Da li biste nam iznijeli još neki primjer.

— U jednoj obitelji gdje su svi Hrvati, samo se majka (baka) izjasnila kao Hrvatica dok su se ćerka i zet i dvoje unučadi izjasnili kao Bunjevci. U mom prisustvu došlo je čak i do prepirke. Kćer i zet su govorili majki (baki) da je njoj lako izjasniti se kao Hrvatica kad je stara, a za njih je bolje sada biti Bunjevac, a pogotovo što im djeca završavaju škole, te će se trebati zaposliti. Ja sam rekao da ovi svi podaci ostaju tajni na što mi je zet odgovorio da u to ne vjeruje jer su tako i 61 godine vlasti iskoristile popis da bi dobili točne podatke o imanju te ih oporezovali. Mogu reći da ova obitelj nije bila jedina koja nije dala tačan popis imovine i kvadrature stana, bojeći se novih poreza i nameta. (Opaska autora): Danas vidimo da su se ove slutnje i obistinile)

— Što biste rekli o Jugoslovenima?

— Vidjeli smo da su po prezimenima i po vjeroispovjesti oni ustvari Hrvati. Da li su tu posrijedi mešoviti brakovi, ili ima i nečeg drugog?

— Ja mogu govoriti samo o mom popisivačkom okrugu. Mnoge poznajem, jer živim u susjedstvu sa njima, i mogu reći da je što se mog okruga tiče, jugoslovenstvo često bilo korišteno samo za prikrivanje hrvatskog nacionalnog bića. Većinom su bili to Hrvati i po ocu i po majci, dakle nisu bili iz mješovitih brakova (Jugoslovena iz mješovitih brakova bio je neznan broj).

Neki od Jugoslovena su i moji rođaci, koji su mi otvoreno rekli da sada nije pametno biti Hrvat. No, moram i to reći da ima i takvih Jugoslovena koji su po ocu i po majci Hrvati, ali se nisu izjasnili za Jugoslovane da bi prikrili hrvatsvo već iz prostog razloga što su komunističkim odgojem (zabrana odlaska u crkvu, potiskivanje nacionalnog,

Popis '91 — po drugi put

nastavak sa prethodne strane

naročito potiskivanje svega što je hrvatsko na ovim prostorima od 1956. na dalje). Izgubili su svoj identitet.

Naravno da se podaci i analiza ovog uzorka ne mogu u potpunosti primjeniti na cijelu Vojvodinu, ali više je nego očito da ova analiza i brojke sami

po sebi govore da je Hrvata u Vojvodini mnogo više, nego što to oficijelno srbijanska statistika pokazuje. Svemu ovome možemo još dodati da mnoge hrvatske kuće (o tome postoje dokazi) nisu uopće popisane. Tačan broj Hrvata u Vojvodini možemo samo približno pretpostavljati (oko 180.000) moći će ugledati svjetlo dana tek kad se u Vojvodini (Srbiji) stvore barem minimalni uvjeti za demokratski život.

CROATA

Sloboda štampe

Nezavisnost, u principu

„Subotičke novine“ su nezavisno i nestranačko glasilo građana Subotice. U principu. Odstupanja

su moguća, ali to ne utiče bitno na neutralnu uređivačku koncepciju lista. Osim ponekad.

Mr Ivanu Poljakoviću, članu Predsjedništva DSHV, omogućeno je da objavi desetak redaka reagovanja. U principu. Ako plati na oglasnom odeljenju zanemarljivu sumu od 3.300 dinara. Za uredno plaćeni tekst uredno je izdata i priznanica, koja doduše nikog ne obavezuje, pa ni list. Stoga tekst nikada nije ni objavljen. pa šta?

Nadaleko poznata g-đa Ana Rudinski-Antal nema sličnih iskustava. Njeni tekstovi, koji u nastavcima potvrđuju samo jednu tezu — da Bunjevci nisu ono što jesu — uredno se objavljuju na petoj strani ovih nezavisnih novina. Uz male korekcije, gde se iz teksta izbacuju psovke i slični kitnjasti pridevi. Priznanice nisu potrebne, ni novac. Bitno da je tekst tu, da se vidi i pročita. Da neko ne bi pomislio kako se „bunjevačka klepetuša“ ne drži principa. U principu.

Ratna godina-akademska 1991/92.

Sklonište kao učiona

Od dana kada se prvi put začula sirena, 15. rujna 1991. koja je oglasila opasnost od zračnog napada, pa do početka studenog, gotovo milijun građana Zagreba i tisuće prognanika su 38 puta potražili zaklon u nekom od skloništa i podruma. Fakulteti zagrebačkog Sveučilišta rade pod ratnim uvjetima. Na primjer, studenti Filozofskog fakulteta tjedno imaju jedan radni dan manje, različito po godinama. To stoga, jer nemaju mogućnost adekvatne evakuacije svih u trenutku kad teret zlokobnih aviona počne pronalaziti svoj, puku neznani, cilj. Fakultet strojarstva i brodogradnje organizirao je predavanja svakog dana za po samo dvije studijske godine. Na Fakultetu političkih nauka primjenjena je samo mjera skraćivanja nastavnih sati, odnosno držanje predavanja samo za vrijeme obdanice, koje je inače uvedeno na svim institucijama Sveučilišta.

Sirena. Kad se začuje, život zastane. Smrt se nadvije nebom nad Zagrebom. Tramvaji se ukopaju. Ljudska bića slilaze bliže zemljinom zagrljaju. Zima je, vlažno, a taj zagrljaj često memljiv, praćen zadahom krumpira u trapovima, vina u buradima i štakorima. Nemaju svi atomska skloništa. Ljudi šute. Svjesni su da je Osječanima, Dubrovčanima, a pogotovu dojučer Vukovarcima bilo daleko teže. Mnogi studenti ponesu knjigu pod miškom, uz deku,

dokumenta i par keksa. Ako ih ima. U knjizi — znanost. Topla ljudska riječ. Civiliziranost. Poneki i uspije pripremiti ispit u podrumu ili skloništu. Što tad prolazi prostorom između ušiju? Gdje će bomba pasti? Dokle će trajati? O čemu u ovom trenu razmišljaju studenti beogradskog, novosadskog Sveučilišta... Sjede li po kafićima, žaleći se na lošu glazbu na kazeti?! Otvorena knjiga na koljenima pokušava biti prijatelj.

Z.S.

Piše: Alojzije Poljaković, ekonomist

Supsidijarnost i poreski (pod) sustav

U znanstvenom smislu sustav se zasniva na elementima čiji međusobni odnosi počivaju na određenim zakonitostima — prirodnim ili od ljudi smišljenim. Primjerice, takvi elementi su u knjigovodstvenim sustavima pojmovi — duguje, potražuje, a u informatičkim da i ne tj. simboli 1 i 0 itd.

Nova povijesna era očigledno ide u pravcu organizacije ukupnog života na strogo naučno zasnovanim sustavima. Prirodno da će i politički život morati poprimiti znanstvenije oblike. Progresivna stremjenja krajem ovog povijesnog perioda ukazivala su na neka divna politična načela kao: komunalna demokracija (Stj. Radić) ili samouprava (Sv. Marković), dok je veliki pjesnik Njegoš, kažu rekao po prilici, kako neće biti sreće dok je moć — novac i vojska u rukama pojedinaca, te da je rješenje u kantonizaciji života, odnosno rasporeda i upravljanja moćima. No, teško bi se analizom u tim idejama našli elementi sistema u navedenom naučnom smislu.

U načelu supsidijarnosti, čini se nalazi se pravi osnov za gradnju političkog sustava. Pojednostavljeno rečeno radi se o tome da oko onog što može učiniti niži oblik zajednice ljudi, ne traba se trsiti viši oblik. Analizirajući sustav, možemo uočiti da je njegov osnovni elemenat MOŽE — NE MOŽE. On se na primjer već primjenjuje u gospodarskom organizovanju firmi, kao supsidijarna odgovornost. Dokaz o zakonitosti odnosa ovih elemenata nalazimo u ponašanju čovjeka: još iz prvobitne zajednice pa do dana današnjeg svoj opstanak zasniva na supsidijarnom ponašanju — bilo da pomaže onima kojima pomoć treba — bilo da je

prima. Ustvari čovjek je društveno biće.

Radi se o tome da čovjek svoje znanje i umijeće pretvara u moć, odnosno u nedostatku dolazi u stanje manje moći. Prema tome, moć je u osnovu toga sustava, koncentrisana u prirodno potrebnim (mogućim) količinama oko svake zajednice ALI UPOTREBLJAVA (LA BI SE) mora se to reći i to *gromoglasno* po visoko moralnim načelima. (To je zasebno poglavlje, a ni prostor ne dozvoljava sada o tome).

Sublimirani izraz te moći je NOVAC. Još su naši žitari kukali kako ne razumiju državu koja želi biti bogata na siromašnom seljaku, ili građaninu uopće. Raspodjela novca među organizovanim građanima svih nivoa — poreski sustav — je samo inverzija (kontraslika) političkog sustava, pa se tako nešto podrazumijeva i u političkom sustavu, zasnovanom na principima supsidijarnosti: svakoj zajednici od obitelji do države i zajednice država pripada toliko novca da bude dovoljno za izvršenje ovih poslova kojima po njihovoj prirodi i obimnu najbolje odgovara da ih izvrši baš ta zajednica.

Aktualni trenutak u SR Srbiji prilika je da se — doduše samo površno — komentira novi poreski sustav, naravno sa ovdje iznetog stajališta. Ne svestrano, mnogo ni duboko, budući da zakoni nisu prethodno bili na javnoj diskusiji, niti na drugi način dostupni — no i zbog ograničenog prostora.

Tako se na primjer kaže da je prema Zakonu o javnim prihodima Republika nadležna za propisivanje i ubiranje gro poreza, dok za općinu ostaju daleko manje mogućnosti.

Okruzi, i ispostave republičke Uprave javnih prihoda, samo će biti izvršni organi Republike. U takvom međuprostoru veoma malo ostaje za realizaciju načela supsidijarnosti, tj. za novčanu samostalnost općina, okruga, regija, pokrajina i sl. Ima u svijetu i centraliziranih poreskih sustava, gdje se potrebe manjih zajednica alimentiraju subvencijama dotacijama i sl. No, jedan naš sugrađanin, koji je u SAD promatrao dejstvo poreskog sistema, uočio je da cca 50% poreza ostaje članicama federacije — državama, dok ostatak odlazi u centralnu kasu. Bilo je čak i takvo vrijeme da su pojedine zajednice dobrovoljno davale porez široj zajednici da bi bila potpomognuta u slučaju potrebe. I kotizacije su uobičajeni vid raspodjele novčane moći. No, davanje novca prema gore — i čekanje novca od gore, uvijek je lošije rješenje od harmoničnog ustanovljavanja izvornih prihoda svakom nivou organizovane zajednice.

Bio zakon (ustvari zakoni) pravedan ili ne, kažu stručnjaci da je pravedan poreski sistem skoro nemoguće sačiniti: oreol pravednosti može uvijek dobiti ako se dosljedno i efikasno provodi. Tako se, kažu, zakonom utvrđuje da je kompletna provedba zakona povjerena republičkoj Upravi javnih prihoda, koja će funkcionirati preko područnih inspeksijskih jedinica — finansijske policije.

Stariji ljudi iz ovih krajeva sigurno se sjećaju predratnih „financa“ koji su među ostalim, jurili švercere duhana — pa su isti ipak pješice stizali sa ruksacima punim duhana na ove ravnice. Sila je posljednje sredstvo za postizanje pravednosti i efikasnosti. Umjesto teoretisanja i po ovom pitanju — radije jedan primjer: Za vrijeme rata, Čerčil je preporučio Englezima da se u čaj ubuduće stavlja samo jedna kocka šećera, umjesto dvije ili više, kako bi bilo dovoljno šećera za ratnike. Nije bilo Engleza koji tu preporuku nije poštivao. Sve je to išlo bez finansijske policije. Istina da savremeni svijet drži finansijske policije — ali ipak primjer ukazuje da treba znati zahtijevati, i treba imati od koga zahtijevati — te stvoriti klimu da se može zahtijevati.

„Psychosis senilis“ u novom domu

Ja, Ružica Rudić, kao „kruplje“ u „nepoštenoj kocki“ oko mog tetka g. Josipa Stantića obraćam Vam se povodom Vašeg nepoštenog članka „Kućni prag i Dg Psychosis senilis“ autora Gorana Rotima, objavljenog u Vašem listu br. 14, str. 12-13.

Ne znam tko je bio inicijator dotičnog članka – jamačno ne sam autor G. Rotim – ali očito je inicijator bio vrlo nepošten, jer novinara nije uputio i k meni koja sam izravno ocrnjena u ovom članku. Objektivno i demokratsko izvješćivanje o ovom tako kompleksnom slučaju svakako bi to zahtjevalo. Stoga zahtjevam da objavite i moju priču o slučaju „Stantić“.

Gruba je nelstina da sam ja „od ranog djetinjstva odgojena u obitelji Josipa Stantića... pošto je ona izgubila roditelje...“. Nisam odgojena u obitelji Josipa i Teze Stantić i ne u njihovoj kući, nego u sasvim drugoj kući (Ljubljanska ulica, br. 24, u Subotici). Nisam ostala bez roditelja – otac mi je umro prošle (1991) godine.

Autoru članka sigurno nije poznato kakve su se sve drame godinama odvijale u obitelji Stantić. Inicijatorima članka, pak, sve je to jako dobro poznato. Famosna kuća, koje se moj tetak nije htio odreći, bila je stara, dotrajala kuća bez struje i vode, jer on to nije želio. Struju je u tu kuću sproveo moj muž Marinko, nakon našeg vjenčanja, a po vodu je tetak išao tražiti po gradu u još nepresušnim arterskim bunarima. To njihovim susjedima (pa ni časnim sestrama) nije smetalo i nisu se nikad ponudili da im dadu vodu, misleći „kad je toliko lud da mu ne treba vodovod, nek je traži po gradu“ i kakva je bila atmosfera u toj kući posljednjih pola godine prije tetkova „uhićenja“ svjedoči i to da u tu kuću nitko nije smio ući ni od rodbine, ni od komšija, a ja sam svaki tjedan od tete uzimala njihovo prljavo rublje kroz prozor i nosila ga prati svojoj kući.

Ne znam kakvu bi računicu imala ja da ga iz kakvog takvog stana iselim i stavim u ludnicu i predam državni ku-

ću i onda za pomenute pare (sam autor se pita što se za njih može kupiti ili napraviti) izgradim ili kupim drugu. Koliko je meni stalo da tetka iselim iz njegove kuće neka posluži i podatak da smo moj muž i ja prošli sve moguće nadležne instance (to svi oni mogu potvrditi) s molbom da im ne uzmu kuću, počevši od škole i mjesne zajednice, te do g. Josipa Palenčara, tadašnjeg predsjednika grada, g. Milenka Ardalovića, predsjednika bivšeg SIZ-a za stanovanje, g. Boška Kovačevića, predsjednika OK SK Subotice kao i g. Stipana Kopllovića, člana Predsjedništva SAPV, pa i samog predsjednika Općinskog suda g. Čede Babića. Međutim, kad je sve to bilo bezuspješno, a moj tetak, promjenivši par ponajboljih advokata u Subotici, primio novac za kuću iz koje nije želio iseliti, moj muž i ja dali smo se u potragu za prikladnim stanom ili kućom. Međutim, tetak ni s jednom nije bio zadovoljan. Nije točno da za novac koji je primio nije mogao kupiti ni „kokošnjac“, jer – mi smo svjedoci – za novac koji je primio u ono vrijeme mogao je kupiti trosobni stan s etažnim grijanjem – no to mu nije bilo dobro, on je želio „vihu u Keru“.

Duboko sam uvrjeđena insinuacijom da sam sve ovo poduzela ja kao „buduća nasljednica“ 10 jutara zemlje svoje tetke Teze. No, tu moram iznijeti par činjenica koje očito upućuju tko je zainteresiran za nasljedstvo. Dio navedene famozne kuće imala je tetkova sestra Lorka Knežević. Ona je deset godina s njim vodila pamicu da dobije pola kuće. No, to joj nije pošlo za rukom. Nije li u ovoj aferi oživjela svoju davnu želju za ovom kućom? I neki njezini potezi i potezi tetkove rodbine na to upućuju. Sve dok tetak nije smješten u bolnicu, nisu se previše za njega zanimali. Posjećivali su ga jedanput u deset godina. A tad su digli čitavu hajku. Jedan upečatljiv primjer. Poslije rasprave o lišavanju poslovne sposobnosti Josipa Stantića u Općinskom sudu u Subotici oni organiziraju tetkovu

„otmicu“. Odvode ga kući i skrivaju. Kad je to saznao Dr Ristić koji ga je dopratio iz N. Kneževca i blo zadužen da ga ondje i vrati, angažira miliciju da se ne bi morao s njima natezati. Nakon višesatnog „pregovaranja“ milicija konačno pretražuje kuću i pronalazi g. Josipa Stantića obučenog u svečano odijelo, u kokošnjcu Lorkine obiteljske kuće.

Još prije ovog događaja spomenuta Lorka Knežević zajedno s Lojzijom Stantić preko advokata Martina Bačića pokreće brakorazvodnu pamicu Jose i Teze Stantić (poziv na raspravu čuvam u svojoj kući). Ovaj potez su poduzeli, očito, sa željom da nakon rastave braka oni preuzmu brigu za tetka i tako postanu nasljednici kuće i njegove zemlje. Međutim, to im nije pošlo za rukom, jer to nije želio ni tetak, a još manje moja teta.

I kao zaključak. Nakon što je srušena spomenuta, sporna kuća, moj muž i ja prihvaćamo njegovu suprugu u svoju kuću i počinjemo u dvorištu naše obiteljske kuće graditi komfornu kuću teti i tetku.

Dakle, g. Josip Stantić više nije u ludnici, nego u svom novom domu, koji smo mu izgradili moj muž i ja za 17000 DEM (svi računali lako provjerljivi kod nas). Nismo tražili da g. Josip Stantić pravi testament kako bismo postali nasljednici njegova imanja, a njegova rodbina ga je posjećivala tako dugo dok od njega nije dobila rješenje o oduzetoj zemlji.

Kolika je navedena terapija točna ili nije, u to ja ne ulazim, ali logički se može zaključiti o kakvom se pacijentu radi, imajući u vidu sve gore rečeno. Jedno je sigurno: u ludnicu g. Stantića nismo smjestili ni ja, ni moj muž, ni njegova supruga Teza... Da li je uzimao lijekove u bolnici ili nije, ne znamo. U novom domu, po izjavi njegove supruge, redovito ih traži i uzima u njezinom prisustvu. Ona uzgred budi rečeno tvrdi: „Puno sam pretrpila u životu od njegove rodbine ali s njim sam uvijek lipo živjela, a sve što mi je bilo teško, podnosila sam...“.

Ružica Rudić

Zapišimo da se ne zaboravi

Poštovano Uredništvo,

U Subotičkim novinama od 27. septembra, 1991. g. broj 39, na strani 12. pod naslovom „ZAPIŠIMO DA SE NE ZABORAVI — našao sam rič“ između ostalog navedeni su i ovi redovi: „...Sve dosada objavljene takve reči i ove koje slede poslao je DANČO PROBOJČEVIĆ iz Sombora, Zmaj Jovina br. 6. kao vrsni poznavalac čonopljanskog žvlja“... (triba da je Dano Probojčević iz Sombora, Laze Kostića br. 6.).

Zatim sledi navođenje 21 pojma, od kojih 3 nisu od mene data i to: KOMAR, KOSPENDA i PROKO. Ostalih 18 pojmova su, koji više, koji manje, „dotiravani“ uz dodatak rečenica kao primera upotrebe dotičnog pojma, koje takođe ne potiču od mene, a jenom pojmu od navedenih 18, i to pojmu „TROŠLJE“ (dali slučajno ili proizvoljno) data je potpuno neadekvat na semantika.

22. X. 91. poslao sam Subotičkim novinama dopis u kojem sam molio da objave ispravku, pa pošto to nije učinjeno, to millm Vas da u Vašem c. listu u slidećem broju objavite slideću ispravku (samo tekst naveden pod znacima navoda):

„U Subotičkim novinama od 27. septembra, 1991. br. 39, na strani 12., pod napisom: ZAPIŠIMO DA SE NE ZABORAVI — Našao sam rič — naveden je 21 pojam (od koji 3 ne potiču od mene, kao ni dodate rečenice kao primeri upotrebe dotičnih pojmova) za koje je navedeno: citiram — ...Sve dosada objavljene takve reči i ove koje slede poslao je DANČO PROBOJČEVIĆ iz Sombora, Zmaj Jovina br. 6 (nije DANČO nego Dano, i nije Zmaj Jovina nego Laze Kostića br. 6)... —

Navedenih 18 pojmova su — koji više, koji manje — „dotiravani“, a poj-

mu „TROŠNJE“ je data (slučajno ili proizvoljno) potpuno neadekvatna semantika. Citiram navod u Subotičkim novinama: TROŠLJE — naprava za nošenje plive (D. P.).... Na trošlje se kod vršidbe skuplja pliva i donosi na misto u plivaru (Čo); završen citat. (nije Čo nego So). — Ja sam dao tačno od riči do riči ovaj tekst: TROŠLJE — naprava za unošenje slame (D. P.) (a ne plive).

U trošljama ne bi ni šaka plive stigla do plivare.

Pošto je gornji lapsus naveden pod mojim imenom, to molim da ova moja ispravka dobije misto u Vašem uvaženom listu, na čemu Vam se unaprid zahvaljujem.

Sombor, 3. XII. 1991.

S poštovanjem
Dano Probojčević

P. S.

Ukoliko mi budete dali toliko pažnje da objavite ovu moju ispravku, molim Vas da mi pošaljete jedan primerak lista, jer ih ovde ne vidim u prodaji, na čemu Vam unaprid hvala!

D. P.

SUBOTICA PUNA ZENGISTA

Gospodine uredniče,

U „Glasu ravnice“ broj 14 (listopad, studeni 1991) na strani 5, pod naslovom „Priopćenje za javnost DSH u Vojvodini“ objavili ste, uz ostalo, u prvom pasusu i ovo: „... U Subotici novi pacovski kanali“ objavljenog u „Ekspres politici“ 13. studenoga 1991., AUTORI M. POPADIĆ I N. J. M.“

Tim povodom želim Vas obavestiti da ste pogrešili u dešifrovanju potpisa „N. J. M.“ i da M. Popadić nije autor tog teksta. Odakle vezivanje mog imena za rečeni tekst nije mi poznato, izuzev, naravno, ako redakcija nije sanjala ili želela da to budem ja.

U istom broju, na strani 11. u prilogu „Koja je laž jača“ spominje se moje ime navodeći da sam u antrfileu napisao „U Subotici novi pacovski kanali“ napisao: „Čelnici DSHV, ma da jataci Zengi i dalje se predstavljaju kao mirotvorci...“

Tačno ste, gospodine uredniče, citirali deo teksta iz antrfilea, ali ste na istoj strani, u drugom pasusu priloga „Kanali i tko ih kopa“ u izjavi Julija Skenderovića naveli (citiram) „Jednog dana mi se kao tajniku DSHV javio jedan izbjeglica iz

Hrvatske...!. Time potvrđujete ono što sam napisao da su čelnici DSHV (jer gospodin Skenderović je, priznaćete, jedan od čelnika Vaše stranke) skrivali zengiste što je, uostalom, on i priznao. Dakle, Vi ne demantujete to što sam napisao, ali se ipak ljutite i pominjete moje ime u negativnom kontestu, mada i sami znate da ja nisam taj koji je niti nagovorio gospodina Skenderovića da skriva zengistu, niti sam ga ja uhapsio. Samo sam napisao ono što je istina. Čuvanje begunaca u sadašnjim uslovima i neprijavlivanje istih Crvenom krstu je jatakovanje, morate priznati.

Verujem, međutim, da i u prvom i u drugom slučaju niste imali zlih namera ma da ste osuli paljbu žučnih reči adresovanih na moje ime i prezime.

Pismo koje objavljujete na 15. strani pod naslovom „gospodine Popadiću“, pročitao sam nešto ranije u „Večernjem listu“. Mislio sam, naime, da mi je ono privatno upućeno pa sam o njemu imao i takvo mišljenje, ali kada sam video da ste ga distribuirali na više strana, a sada objavili i u listu u kome ste urednik, počinjem sumnjati u Vašu dobrobnameru. Ja ga ovde ne želim komentarisati,

kao ni tekst „Komentar izmišljotina“ u „Večernjaku“ gde izjavljujete da ste „... pokušali objaviti demanti, ali režimski listovi nisu raspoloženi za tako što“.

Gospodine uredniče, priznajte, niste pokušali objaviti nikakav demanti u „Politici ekspres“ preko dopisništva u Subotici i njegovog urednika, tj. mene. Niste mi čak poslali ni „Priopćenje“ posle teksta u „Ekspresu“, ali sam ipak do njega došao iz druge ruke i, ma da me se nije posebno ticao, objavio sam ga, zarad pravila o drugoj strani. Objavio sam, dakle, Vaš demant „u srbijanskom režimskom listu“ 16. novembra pod naslovom „Po istinu na sud“, u svim izdanjima lista.

Da li da verujem da je i ova laž bila nenamerna/ Verovaću jer su štampane pod nadzorom najužeg rukovodstva DSHV koje se, hoću da verujem, ne služi lažima. Zar ne?!

Gospodine uredniče, ne pozivam se ovom prilikom na prava o ispravci koja proističu iz odredbi Zakona o štampi SRS nadajući se da su Vam ona poznata.

Verujući da pravda vlada nebom i zemljom i uzdajući se da će nam ona obojici suditi za naše ovozemaljske postupke, ja Vas, gospodine uredniče, pozdravljam

Milenko M. POPADIĆ, novinar
stalni dopisnik „P. ekspres“
Subotica

Piše: prof. Juraj Lončarević

DUGOVJEČNA POVIJEST MNOGOLJUDNOG GRADA SIRMIJA

OSTALA SVJEDOČENJA VIZITATORA U MITROVICI

Između 1613. do 1618. putuju misionari ovim krajem, i to su: isusovac Bartol KAŠIĆ, prizrenski biskup Petar KATIĆ i svećenik Šimun MATKOVIĆ — kao papinski izaslanici, te vizitiraju katolike po Srbiji, Srijemu i Slavoniji. Tako je otac Bartol došao s don Šimom u Mitrovicu u doba najljubice zime, kad je sav Srijem bio pokriven snijegom i zamrznut. Vozili su se četveroprežnim sanjkama, promatrajući zemunice čiji su krovovi s pušecima dimnjacima tek izvirivali iz snijega. Rimokatolici su stanovali odijeljeno od pravoslavnih i muslimana. Primio ih je neki Grga koji je živio poput biblijskih patrijarha, a bio je s brojnom obitelji i s mnoštvom stoke i peradi. Svećenici se ondje zadržahu svega nekoliko dana i sve su vjernike ispovijedili. Nakon otpjevanje mise koralnim načinom ispod jednog stabla na groblju i pričesti oduševljenog naroda, a da ih nije nitko od Turaka sprečavao, otputovali su u Morović, da bi pohodili katolike okupljene oko drage Gospine crkvice koja je i danas sakralni i umjetnički biser istočnog Srijema.

Sve je ovo dokaz da tada nisu postojale crkve sv. Dimitrija i Ireneja, jer zašto bi svećenici u zimsko doba služili mise pod otvorenim nebom. Nestale su palače, crkve, nestali su biskupi i redovnici, a vjernici se razbježali ili otišli. Neki su, dakako, prešli na islam, ili otišli u raskol, da bi tako barem sačuvali ono bitno u vjeri. Samo je mala šačica vjernih ostala svjedokom stare srijemske Crkve i njezine slave. Trpljenje upućuje na Boga, preporuča duše i pokazuje vrijednost katoličke vjere.

Drugi opet misionar, Čeh, O. Rudolf Bzenski, vojnički taborski misionar u carskoj austrijskoj vojsci, pohodi nakon Uskrsa 1689. i Mitrovicu, Raču i Morović, te je svagdje dijelio potrebne sakramente, razumije se kao i njegov subrat u istim prilikama, O. Bartol KAŠIĆ prije 70 godina!

Tako je u to doba Mitrovica spala na rang misijskih područja gdje je katolički svećenik tek s vremena na vrijeme naišao da bi utješio ožalošćene, podigao posrnule i klonule, kao i one koji žedaju za istinom.

TJERANJE TURAKA IZ SRIJEMA NAKON BITKE KOD TEKIJA, 1716.

Tom bitkom (5. kolovoza 1716) na Dan Sniježne Gospe, kada su Turci bili poraženi, oslobađa se Požarevačkim mirom (1718) istočni Srijem s Mitrovicom, te se tako osjeća potreba za obnovom srijemskih župa, jer se opet počeo naseljavati ovamo hrvatski živalj. Obnovljena je SRIJEMSKA BISKUPIJA koja započinje svoj ponovni život 28. lipnja 1701. kada je naslovni srijemski biskup postao stvarnim biskupom tog do tada oslobođenog dijela Srijema (crta: Slankamen-Mitrovica). Nakon redovnika o. Josipa FAVINI (1701—1708) koji je samo nosio naziv srijemskog biskupa, ali ga je u službi zamjenjivao župnik iz Nijemaca Luka NATALI, dolazi Franjo VERNIĆ (1718—1729) koji je počeo graditi sjedište biskupije u Zemunu, ali ga na poslu spriječi rana smrt. Nasljednik mu je bio Gabro PATAČIĆ (1731—1733) koji ne uspije ništa učiniti, jer je ubrzo otišao u Kalaču, tako da tek Slovak Ladislav SZORENYI (1734—1752) postade zaslužnim srijemskim biskupom. Kad je ovamo došao, nađe samo ove župe: Ilok, Kukujevec, Petrovaradin i Zemun. Mitrovica dobi upravitelja u liku o. Ivana DVOJKOVIĆA, Osječanina koji je pripadao iločkom samostanu te je u početku samo ekskurirao Mitrovicu, ali je znao kasnije i duže vrijeme boraviti u njoj. U to doba nastaje i nova crkva sv. DIMITRIJA za koju biskup Szörényi trdi da je to jedna od preostalih turskih džamija, pretvorena u katoličku crkvu s jednim oltarom i jednim zvonom. Uz nju je načinjen i župni dvor-dom.

MITROVAČKI ŽUPNICI U PROŠLOSTI

Do preuzimanja župe po svjetovnim svećenicima ovdje su se izmjenjivali iločki franjevci: o. Paškal, Osječanin, Đuro BUDIMLJANIN, Josip GRADIŠČANIN, Jakov MAJSTOROVIĆ Brđanin, Nikola BABAJIĆ i konačno već spomenuti Ivan DVOJKOVIĆ, Osječanin (1751—1752).

Dana 2. svibnja 1752. župu u Mitrovici preuzeše svjetovni svećenici. Prvi je Josip MAZZORANI koji umire 16. kolovoza 1763. Naslijedio ga je Madžar Ivan KARAČONI koji se vraća u Ugarsku. Od 1778—1783 administriraju župu Josip FILIPOVIĆ i Ive KOVAČEVIĆ, dok ne postane župnikom Ivan WITTMANN, od 1789. kanonik đakovački, jer su se već 9. srpnja 1773. breveom pape Klementa XIV ujedinile dvije malene biskupije ĐAKOVAČKA i SRIJEMSKA, nakon što su još Srijemskom biskupijom ravnala dvojica biskupa: Nikola GIVOVIĆ (1752—1762) i Ivan PAXI (1762—1771). Prvi biskup ujedinjenih biskupija bio je Matej Franjo KRTICA (1773—1805) koji je postavio mitrovačkim župnikom Ivana MATIZOVIĆA, graditelja današnje crkve sv. DIMITRIJA čije proknaće u sustolnicu je svečano proslavljeno 18. 3. 1984. Mitizović je međutim bio premješten u Đakovo za kanonika i rektora bogoslovnog sjemeništa.

Od značajnih imena u župničkom zvanju treba nesumnjivo spomenuti Šimuna DŽOKIĆA koji je pokopan u kapelici sv. Roka na mitrovačkom groblju 1871. Bio je osnivačem SRPSKE ČITAONICE. Uz njega treba spomenuti i njegova kapelana Živka ODŽIĆA koji je, kako smo vidjeli, morao kao antimadžaron napustiti Mitrovicu unatoč prosvjedu vjernika koji odoše svojim molbama do samog biskupa. ĐOKIĆEV je nasljednik bio Pavao MILER (pop Paja) koji je bio veliki ljubitelj mitrovačkih starina pa osnovao Društvo za njihovo proučavanje. Miler je umro i pokopan u Mitrovici 30. 11. 1902.

No prije ovih navedenih župnika treba pripomenuti još dvojicu. To je župnik PAVIĆ za čijeg je župnikovanja 1811. otvorena župna crkva sv. DIMITRIJA, sadašnja sustolnica, a važan je i njegov nasljednik župnik STANIĆ koji je podigao u šokačkom dijelu Mitrovice KALVARIJU ili KRIŽNI PUT koja je tek prije nekoliko godina uređena ponovno nakon posljednjeg rata. Stanić je počeo pisati i Kroniku mitrovačke župe koja na žalost kasnije nije nastavljena. Bio je zaslužan i za otvaranje bolnice u Mitrovici (1826), a i nove škole uz samu župnu zgradu (1827) još u doba vojnogrančarske uprave, kada je Mitrovica dobila osnove suvremenog gradskog naselja.

DOMAĆI SVEĆENICI IZ MITROVICE

Prvi je poznati mitrovački svećenik kršten u staroj crkvi 1789. i do 1821. bio je župnikom u Irigu, a zvao se Ivan ZEČEVIĆ. Bio je i pjesnik i revan svećenik, o njemu svjedoči i natpis u kapeli sv. Roka. Slijede dva brata: Augustin i Ivan MARETIĆ čija je sudbina nepoznata. Vršnjak mladeg Marića, Ivana, je ponos mitrovačke župe i po rođenju i po redanju, uzor svećenik i plodan apologetski pisac, odgojitelj mnogih svećenika Matija MANJARIĆ. Slijede adoptivni sinovi naše župe, isusovac i Rumljanin o. Stjepan FLODIN, i nikinački župnik Ivan IVANČIĆ. 1936. ređen je Ivan MIRČETA, 1937. Franjo POHN, da bi 1940. mitrovačka župa doživjela nevđeno slavlje jer je imala tri redenika: Viktora POSPIŠILA, Rumljanina, Ivana PLEVNIKA, Irižanina, i Ivana CELNERA, Mitrovčanina. Godine 1943. i 1946. donose mitrovačkoj župi još dva redenika: Mitra DRAGUTINCA, znanstvenika i proučavatelja srijemske sakralne prošlosti i dugogodišnjeg strizivojnskog župnika i Josipa IVANIŠA, današnjeg gradišćanskog župnika. U posljednje vrijeme treba spomenuti još dva redenika: Mihaela DUŠU iz Lačarka i Đuru FOGARAŠIJA iz Mitrovice.

Velika je blagodat zadesila Mitrovicu 1924. kada u nju trajno dolaze na rad u bolnicu sestre sv. Križa iz Đakova, da bi nakon rata uz bolnicu preuzele i pastoralnu pomoć i u samoj župi.

SAKRALNO-UMJETNIČKE VRIJEDNOSTI MITROVAČKE CRKVE

Uza sve promijene koje je donosilo vrijeme u toj crkvi postoje i takvi predmeti i tvorbe koje treba spomenuti u ovom prikazu. U prvom redu to je veoma lijepo oblikovani BALDAHIN nad ISUSOVIM GROBOM zatim sam ISUSOV GROB (1894) koji se nalazi skriven u niši a sastavljen je od likova koji se naziru iza osvijetljenih raznobojnih stakala. Tu je i PROPOVJEDAONICA, pa veoma lijepo izrezbarena PRIČESNA KLUPA, KRSTIONICA i ISPOVJEDAONICE. Ovaj crkveni mobilijar potječe iz vremena kada su u njoj još postojali barokni oltari koji su kasnije zamjenjeni tirolcima.

KULTURNE USTANOVE I ORGANIZACIJE HRVATA U PROŠLOSTI

Sve do ukinuća Vojne krajine (1871) nije se moglo u Mitrovici uopće govoriti o nekom kulturnom uzletu koji je bar nekako održavao ugroženu nacionalnu svijest od tuđina. Tek na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće osnutkom (1880) mitrovačke KASINE i u tom se pogledu stanje mijenja. Predsjednikom joj je Luka MATASOVIĆ, domaći sudac. Godine 1891. Kasina mijenja naziv u HRVATSKA ČITAONICA na prijedlog tajnika Frana GRGINČEVIĆA. Čitaonica traje punih 50 godina sve do rata 1941! Bila je kasnije smještena u HRVATSKOM DOMU (1928) što ga je o vlastitom trošku podigao sâm narod. Tu se održavaju raznovrsne priredbe i zabave za sve narodne slojeve. Njezini članovi su na primjer dali svoje priloge za podignuće Štrossmajerova kipa u Zagrebu, a i za Hrvatsko narodno kazalište. Na isti način je podignuta i hrvatska osnovna škola tobože samo za djecu uzničkih stražara, kako bi bila protuteža mađarskoj i njemačkoj školi. U nju su ušla, kasnije, dakako, sva naša djeca. Da bi se djeca slabijeg imovnog stanja zaštitila, osnovana je HRVATSKA ŠKOLSKA MATICA čijim je predsjednikom bio Dr. Marijan HORVAT.

Kulturni život hrvatskog življa se odvijao ponajviše u pjevačkim društvima. Prvo je osnovano 1885. a dobilo je naziv NADA. Osnovao ga je velikim zalaganjem opat i župnik, već spominjani, Miler. Deviza je društva bila:

„Pjesmo moja – nado moja“, što je već samo po sebi upućivalo na njegovu svrhu. NADA je imala glazbenu i dramsku sekciju koju je vodio vrijedni mitrovački učitelj Ante CIMAŠ. To je društvo radilo cijelo razdoblje između dva rata. Godine 1891. osniva se i drugo pjevačko društvo: HRVATSKO RATARSKO PJEVAČKO DRUŠTVO „TOMISLAV“ koje sudjeluje u mnogim manifestacijama, a skupa s NADOM pjeva u Mitrovačkoj crkvi u nedjelje i blagdane, napose popularnu: Hrvatsku misu Rudolfa Matza.

I konačno treba spomenuti društvo za mladež koje je vodio prof. Rudolf Horvat, a kasnije je pripojeno NADI, a zvalo se HRVATSKA OMLADINA.

Nevjerojatno ali istinito u Mitrovici je prije rata postojalo još jedno društvo CECILIJA, crkveno pjevačko društvo koje se pročulo pučkim pjevanjem hrvatskih božićnih pjesama. Pritom treba spomenuti dugogodišnju pjevačicu Loricu MANC koja se posebno isticala solo pjevanjem.

Ne treba zaboraviti zaslužne orguljaše iz prošlosti Petra Strnišu, Franju Šrama, Leopolda Mejača i Zlatka Šragera koji kao posljednji u ovom nizu do danas uspješno radi.

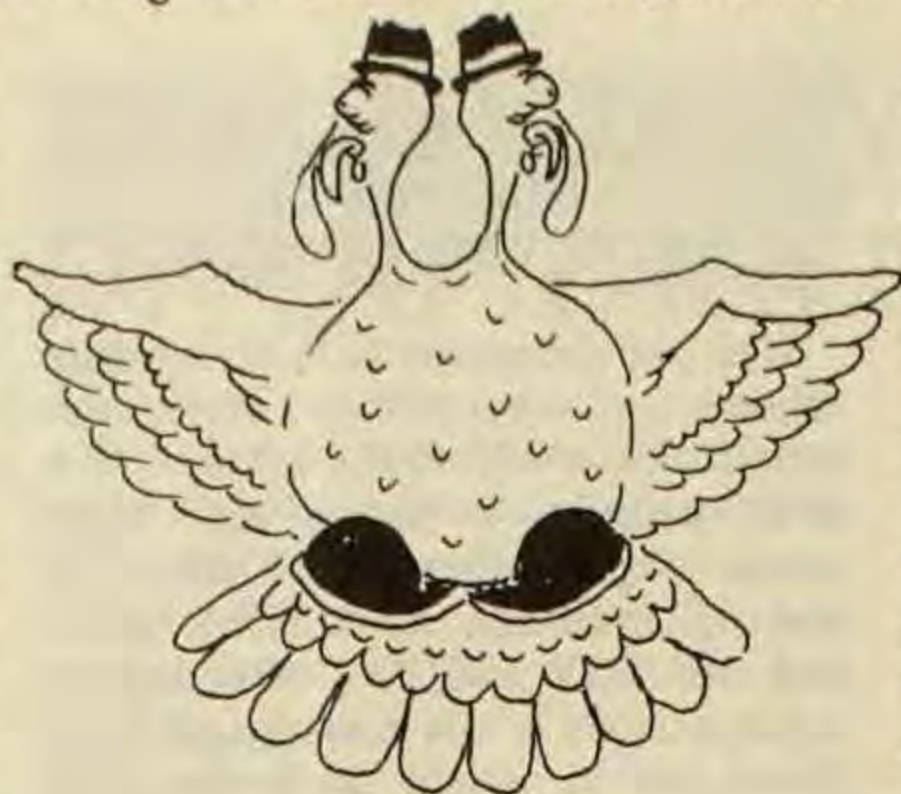
VJERSKI ŽIVOT U MITROVICI U PROŠLOSTI

U prošlosti je u Mitrovici bio veoma bujan vjerski život. Tomu je, dakako, pridonio i kult sv. DIMITRIJA koji je bio zaštitnik i grada i župe. Župa je bila izrazito liturgijski orijentirana. Sve se obavljalo u crkvi a i izvan nje, s izrazitom pompom uz veliko sudjelovanje vjernika. Zimi su se održavale zornice (Rorate) u prosincu sve do Božića, ili večernjice u svibnju i listopadu, ali i na dane blagdana, odnosno uoči proslave ili devetnica. Za njemački se živalj služila misa u 8 sati nedjeljom, ali samo je Evandjelje čitano na njemačkom jeziku, jer je po mišljenju župnika, taj živalj poznao naš jezik. Na koru je pjevao njemački pjevački zbor. Na BRAŠANČEVO (Tijelovo) i na USKRSNUĆE išla je gradom procesija, a bile su po gradu načinjene sjenice. Tada bi se oglasila zvona i na pravoslavnoj crkvi, da bi se na blagdan te crkve (2. 8. sv. Stefan) opet oglasila katolička zvona. Posebno je bilo uobičajeno hodočašće na TEKIJE koje su udaljene 80 km. od Mitrovice. Put je do njih vodio zastancima preko Rume, Kamenice i Vijenca.

Bunjevačko bockalo

Danas već kad čeljad čuju za Dniku novu SAO (srpska autonomna oblast) ni ne čudu se, dosta da se skupi pet šest Srba i eto ti nova SAO. Divani se da će Srbi početi osnivati SAO-ve i u Švapskoj, Svicarskoj, Americi, pa bome i u dalekoj Australiji, jel eto i tamo su se počeli bit ugroziti. A nije ni čudo kad toliko uz vitar prolivaju vodu, pa na kraju sami sebe pomokre.

Ljudi koji žive u SAO-vima zvali bi se Saovci, a po nacionalnosti bi bili Srbi i ostali. Kad se završi planirano osnivanje SAO-va na svim kontinentima, onda bi se pozvale Modre kacige da zaštite Saovce od rvatski, švapski, merički, australijski i drugi fašita i pod zaštitom Modri kaciga SAO-vi bi se mirnim putem udružili u Ujedinjene države SAO-va u kojim bi živili Srbi i ostali. Srbi bi naravno u svim SAovima garantirali ravnopravnost svim ostalima. Svi bi imali pravo na život, dok ne umru, svima bi bio obezbeđen topli obrok od friškog korenja, svi bi imali pravo ić u srpske škole, a u Americi i Australiji bi imali pravo i na učenje engleskog jezika kao jezika društvene sredine, svi bi imali

MAO
&
HAO

rukavima, tako bi se Hrvati ravnopravno razlikovali od ostali i tako bi ravnopravno mogli bit tretirani s ostalim nepodobnim građanima SAO-va, kriminalcima i raznim protivama. Kao dokaz da su vlasti u SAO-vima demokratske i da se lipo odnose s Hrvatima izno bi se podatak da u većim mestima ima barem pet Hrvata stariji od 70 godina, a koji su mlađi bili od 70 godina to su bele ustaše koje će se lišiti života ako ne pobignu.

Priča bi imala lip kraj da se Madžari nisu dosetili da naprave MAO – istočna Bačka i MAO – zapadni Banat, a mi Hrvati HAO – zapadna Bačka, HAO – istočni Srijem, i HAO – Zemun.

Albanci bi osnivali AAO, a Muslimani MUAO. Hrvati i Madžari su se tako spandali (samo da bi što više mogli ugroziti Srbe) da se divani kako će osnovati saveznu državu MAO HAO koja će se sastojati od navedeni MAO-va i HAO-va. Ovaka savezna država, kako saznajemo iz pouzdanih izvora, imali bi još jednu veliku prednost. Kad Kinezi navale na Balkan, da vide kako su Srbi uspijeli sačuvati komunizam, pomislit će da je MAO HAO kaka Kineska oblast, pa nas neće dirati.

Iz istih izvora se doznaje da će ovoj saveznoj državi pristupiti i slobodni kraljevski grad Subotica, koji će se prostirati od Horgoša do Čikerijskog logošća priko Šupljaka, Bikova, Žednika, Đurđina, Bajmoka i Tavankuta.

Kad moš Dubrovnik, moš i Subotica – valjda.

bać Ento

pravo pisati ćirilicom, a latinicom bi se mogli služiti u inozemstvu.

Hrvati bi imali posebno pravo i obavezu da nose crvene trake na

Nastavak iz „HRVATSKOG KALENDARA“ 1991.
objavljenog u Pécs-u, str. 139–141

Tunjja Munja

PRIČA

Svi se u bircuzu počeli sad gro'tom smijati. Knez nije imo šta, nego je moro uvidit da je strašno privarit. Zo ko kakl vrag, skočil, izade napolje, objašl konja pa hajd Tunine kuće. Cilim putem izaglasa više:

– Tuna, Tuna, ubila ti munjal – pa jednako to pa to

Kad je stigo njegovu kuće, pita Tuninu ženu:

– Di ti je taj prokletl čovek? Kud se sakrio? Poplgo je, je l'

– Ni se on nikud sakrio a nije ni poblgo. Nije moj Tuna plašljivi Tamo je, eno, gledite, u polju. Podmistiu vrbu jel će se izvaljit pa će vam uništiti litinu.

Brže-bolje knez ošo u polje a tamo niko drugi, već Tuna. Podmistiu drvo l držl ga da ne spadne. Viče na njega knez, cuje ga, grdi ga što god mož' što ga je tako prid svitem privarilo. Eno, sve se selo smije na njemu.

– O'ma' da si mi do moje novce jel ću it zarad džandarul dere se knez, sve polje ječi.

– Dobro, čoveče, viđeš da sad ne možeml – Tuna se sve upre. – Novci su kod moje kući. Već, budl takl dobar, pridrž' ovu vrbu da se ne izvaljl na tvoje žito, a ja ću smista otić zarad novaca l friško ću se vratit.

– 'Oće knez, 'oće, kad ne bi da mu drvo žito unlšti, a još više bi voljlo dobit natrag te silne dukate. Upřo sad on rame o drvo pa držl, držl. Tuna opet trć'. Tuna opet trć' kući, uzo sve novce, al' ni da knezu vratl, već da odnese.

Kradom uzo je još l kneževog konja pa friško iz sela. Dotle se knez već strašno umorio, svaj je u znoju. Sad već dužje ne može držat, pušćat će vrbu pa šta bog dade. Kad on odskoćlo, a vrba ni da makne. Tako grbavo drvo bilo, ko da će se svaljit. Tuna to samo izmislilo da će se srušiti na žito.

Tako Tuna poblgo l sutradan stigo u jedno selo. Kad stigo, a tamo se baš sprimu za svatove. Šukom ošo tamo. Viđe on da je mlada vrlo tužna l žalosna.

– Zašto tuguješ, lpa divojko? – pita ju on.

– Još me pitaš zašto? Eto, natirali me da se udadem za momka koga l ne poznajem l ne volim.

Znaš šta? – Kaže njoj Tuna Munja. Donesi mi tvoj šlajer pa ću ja msto tebe otić u svatove l bit mlada, a ti se dotle dlgod sakri'.

Tako to i bilo. Tuna se sprimi u šlajer pa ajd đuvegljom l cilim svatovima na vinćanje. U tom selu moda je taka bila da mlada pokrije lice, pa niko ni' ni mislilo da to nije prava mlada. Pod večerom mlada stalno ćuti.

– Stidi se, ko prava mlada, sagnula glavu l neće ni jist, badava ju nudu – zašapćivu se ljudl.

Kad je došlo po noći, kum l stari svat, po starom njevom običaju, odveli mlade na poćinak. A tu je takl običaj blo da mladi ne lđu spavat u svoju sobu, već na tavan, na sino. Posriće, đuveglja se već dotle dobrim pod-

napio, pa čim je lego na mekano sino, o'ma' je zaspavo. Onda Tuna skinlo mladinu oprimnu pa polagano, da ga niko ne spazi, sišo sa tavana. Kud će sad? Viđe da u bostanu lma veliki' od pruća opleteni' košnica. On se friško uvuko u jednu l tamo šću-ćurio. Kad je svanilo, ide kum l stari svat u bostan. Tu takl običaj blo da posl svatova kum l stari svat u poklon dobiju košnicu punu meda. Domaćin je poslo da sami izblimu koju želju ponet kući. Dižu sad oni redom sve košnice, al' jedne su prazne, a druge vrlo lagane. Kad je stari svat podlgo onu u koje je ćučo Tuna, kaže onomu:

– Ej, kume, ovu ćemo nosit, ta je najtežjal

– O, ta je teška ko olovo! Podlgni ju na moje rame – kum sve stenje.

Tako oni uprtili tu košnicu, l Tunu Munju u njoj, pa ajd kući. Al' Tuna u svatov'ma ukro nož l vilicu pa malo-malo kroz pruće ubode sad kuma, sad starog svata.

– O, te proklete 'će! – patu kum l stari svat.

Tako su to oni dosta daleko odneli l odviše se umorili a još l na sve strane bili izbodeni.

– Da stanemo! – prvi iznemogo kum. – To mi do kući nećemo moć'. Nisam nikad mislilo da je med takl težak.

– A 'će!e, vrag je ubio, baš sad morale navaljiti! – tuži se stari svat. – Najbolje bi bilo da košnicu ostavimo tu pa ćemo zarad njoj doć kollma.

Tako oni košnicu metnili dole, sakrili ju u žbun da ju kogod ne odnese l ošli zarad kola. Onda se naš Tuna Munja izvuko iz nje pa ajd dalje.

A štaje dalje bilo, ispriповidat ću vam drugi put.

Isprilповljedala:

Janja Balažev-Prodan
iz Santova (r. 1899. g.)

Zaplsao:

Živko Mandić

Kostićeve kuhinja

„Mi smo za
mirno rešenje
krize”

GLAS RAVNICE — Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. — Glavni i odgovorni urednik: mr Ivan Poljaković; Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, Trg s. Jovana Nenada 15/III; Tel.: (024) 51-348; Žiro račun: 66600-678-9027 SDK Subotica. List je registriran kod Pokrajinskog sekretarijata za informacije pod br. 651-85/90. „Glas ravnice” izlazi sredinom meseca. Cjenik reklamnog prostora: cijela strana 5000 din; pojedinačni mali oglasi 100 din. do 25 riječi, svaka dalja riječ 10 din. Slog: **ComType** Subotica, Tel. (024) 35-495; Tisak: „GLOBUS”, Subotica.